גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

כל אחד חי עם נקודת האמת שלו, ואסור להסתיר אותה
או לחפות עליה. זו אחת הבעיות החמורות של הדור,
שמשום מוסכמות של החברה מדחיקים את נקודת האמת.
המוסכמות של החברה יכולות להיות גם המוסכמות של החוג היהודי
שהאדם נמצא בתוכו, אבל עדיין אסור לו להדחיק את נקודת האמת
שלו. זו נקודת התמצית של כל התניא — 'אל תהיה רמאי',
'אל תרמה את עצמך'. אתה יכול לרמות את עצמך בכך שתנהג
כצדיק גדול ותלך אחרי העדר שלך בנאמנות...

[מתוך השיעור 'להיות אמתי עם ה"]

יתרו תשפ"ה

הגליון מוקדש לזכות **אבינתן בן דיצה תרצה** שי' - לרגל יום הולדתו הל"ב בט"ו בשבט ולרגל שבת בר-המצוה שלו,
שבת פרשת יתרו - שישוב לביתו תכף ומיד ממש שלם בגוף ונפש **יחד עם כל שאר החטופים** הי"ו

342 | שנה שביעית

יתרו ה'תשפ"ה

04 **הכרה והרגשה**
המשך שיעורי הדעת (ב)
דעת, הכרה, דבור אלקי ודבור אנושי

10 **להיות אמתי עם ה'**
שידור לנוסעים לצדיקים (ח"ב)
מאמת אישית להנהגת אמת מציאותית

18 **סוד האמונה**
פרצוף האמונה בתנ"ך
בין אמונה לדעת

22 **הסיפור החסידי**
מעשה בסחטן
מהר"ש מסלונים

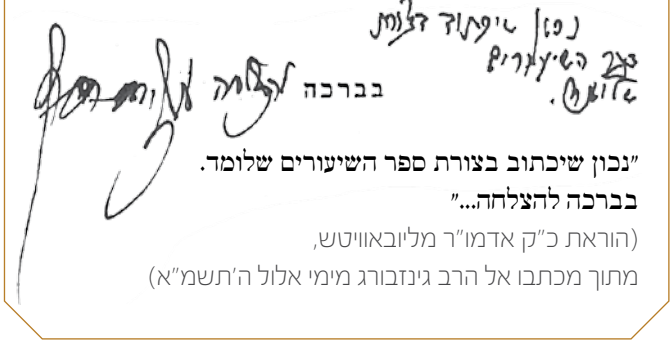
24 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
חב"ד או ברסלב, 'אורות' מקברי צדיקים
וסדר לימוד חסידות וברכה לתכנית
'קהילות לומדות' של 'תורת הנפש'

26 **באורי תפלה**
מזמור לתודה
להודות על החטא ולומר תודה

29 כַּאֲשֶׁר עִלָּגִ֫ים
"סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים"
רָזִי יְלַמֵּד אוֹתָנוּ מַהִי הַמַּטָּרָה
וּמַהוּ הָאֶמְצָעִי וְגַם – עַל הַקֶּשֶׁר הַסּוֹדִי
שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל והקב"ה



העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה



"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

בס"ד

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראי **נפלאות**. לפניכם גליון ל**שבת פרשת יתרו**, מלא בכל טוב לכל המשפחה.

השבוע בחלקו הראשון של הגליון **שלושה שיעורים**: שיעור המשך בסדרת שיעורי **סוד הדעת** משבת וארא, חלקו השני של ה**שידור לנוסעים לקברות צדיקים** ממוצ"ש פרשת בֹּא ושיעור על **סוד האמונה**.

בשיעור הראשון – **הכרה והרגשה** – השיעור השני ב'המשך' שיעורי הדעת שהתחיל בכ"ד טבת, מבאר הרב את **ההבדל בין הכרה להרגשה**, תוך הסבר על **רמה גבוהה של הכרה הנובעת מהעבר**, **הרגשה שחווה נכון את ההווה**, **דבור עליון** הנובע מדבקות ו**תקשורת טובה** מתוך הרגשת הזולת.

השיעור השני – **להיות אמתי עם ה'** – ממשיך את **חיפוש נקודת־האמת** עליה דובר בגליון הקודם, ומתרגם אותה **מאמת אישית להנהגת־אמת מתוך מבט מפוכח על המציאות**.

השיעור השלישי – **סוד האמונה** – מציג **'ריקוד' בין האמונה והדעת** ופורש פרצוף של הופעות **האמונה בתנ"ך**.

מערכת העלון שולחת את ברכתה – **ברכת מזל־טוב מזל־טוב** – לחד מן **העוסקים במלאכת הקֹדש**, הרב **יוחאי אלימלך** שי' **רווה** וב"ב לרגל **הולדת בנם** בכורם. שיזכו ל**רֹב נחת יהודי־חסידי**.

העולם 'בוער' השבוע במיוחד סביב סוגית **החטופים**, **והרב כתב על כך**: "יש **להתפלל**, לומר **תהלים** ולתת **צדקה** למען **שחרורם המהיר של כל החטופים** שנשבו ביד אויב בתחלת המלחמה הנוכחית – שנזכה במהרה ל**נצחון מלא ומקיף**. ונציין בפרט שמו של אחד החטופים **מהמעגל הקרוב** שלנו – **אבינתן בן דיצה תרצה שי'** – שישוב הביתה בריא ושלם **בקרוב ממש!**".

התנצלות והבהרה: בגליון הקודם נפלה שגגה והתפרסמה מודעה שלא אושרה על ידי המערכת ואינה תואמת את רוח העלון. אנו מתנצלים בפני קוראינו על עֹגמת הנפש ותקוותנו שהדבר לא ישנה.

שבת שלום ומבורך, **המערכת**

סדר הלימוד לשבוע פרשת משפטים הבעל"ט:

נ"ך יומי – דברי הימים ב' פרקים יד־כ; **משנה – בבא בתרא** פרק ג.

שיעור

המשך שיעורי הדעת (ב)

הכרה והרגשה

קיצור מהלך השיעור

בהתוועדות כ"ד טבת – שפורסמה לפני שבועיים – נפתחה סדרת שיעורים ב**סוד הדעת**. במובנים רבים, כח הדעת הוא הכח הפנימי המרכזי ו**המשמעותי ביותר בנפש** ("גם בלא דעת נפש לא טוב"). כל שיעור עומד בפני עצמו ומפרט הבטים שונים של כח הדעת. השיעור שלפנינו מנתח את הגדרת הדעת בחסידות כ**"הכרה והרגשה"** – **פרק א** מנתח את ההבדל בין הכרה והרגשה, ונותן הבנה עמוקה בכך ש**ביסוד ההכרה עומדת הכרת הטוב**, ו**פרק ב קושר את הדעת לדבור** ומציג שני סוגי דבור חשובים, **דבור עליון** שנובע מתוך **הכרה אלקית** ו**דבור תחתון** שנובע מתוך **הרגשת הזולת**.

א. הכרה והרגשה

הכרה בשכל והרגשה בלב

בספר התניא, התורה שבכתב של החסידות[א], מגדיר אדמו"ר הזקן את הדעת כ"התקשרות והתחברות"[ב], כפי שהוסבר בארוכה בהתוועדות כ"ד טבת[ג]. בהרבה מקומות אחרים בחסידות – החל מתורה אור ולקוטי תורה, יסוד התורה שבעל פה של החסידות – מוגדרת הדעת על ידי זוג מושגים נוסף: "הכרה והרגשה"[ד] (תמיד בסדר הזה דווקא).

הגדרת הדעת על ידי שתי מלים רומזת לשתי מדרגות של דעת[ה] – דעת עליון ודעת תחתון (כפי שהוסבר גם ביחס להתקשרות והתחברות). דעת עליון היא הדעת המחברת בין החכמה והבינה, שני הכוחות של השכל, ודעת תחתון היא הדעת המחברת בין המוחין והמדות, בין השכל והלב, ה"מפתחא דכליל שית"[ו] הפותח את כל

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. יום שבת וארא תשפ"ה – כפ"ח.

א סה"ש חורף ה'ת"ש עמ' 63; לקו"ש ח"ב עמ' 307.

ב תניא ספ"ג.

ג התוועדות כ"ד טבת – פורסמה בגליון בא – השתא.

ד תו"א משפטים עה, ג; לקו"ת ואתחנן ב, א; שם ד, א; ד, ב; ה, ב; שה"ש יד, ד. וראה סוד ה' ליראיו שי"ח פ"ג; מלכות ישראל ח"א מאמר "ארץ ישראל השלמה" הערה כא; חסדי דוד הנאמנים ח"ט עמ' 263. ועוד.

ה בהקשר רחב יותר, אפשר גם לכוון הכרה והרגשה כנגד החסדים והגבורות שבדעת (כפי שיתבאר בחלקים הבאים של שיעורי הדעת שהכרה והרגשה הן כנגד חו"ג), ואכמ"ל.

ו זהר ח"ב קעז, א.

ששת הרגשות של הלב. כך, הכרה היא שכלית יותר והרגשה, כפשוטו, שייכת לרגש.

אמנם יש בהכרה גם אהבה וחבור, עד שחז"ל לומדים שיש בה מובן של נישואין ("שאתה עתיד להכירני כדרך כל הארץ"[ז], כמו "והאדם ידע את חוה"[ח]), אבל היא מתחילה מהכרה שכלית שכוללת גם שיפוט והחלטה איך להתנהג. במפגש של יוסף ואחיו כתוב "וירא יוסף את אחיו ויכִּרם ויתנכר אליהם"[ט] — הכרה והתנכרות באות מאותו שרש (כפי שמוצאים גם אצל רות, "מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני ואנכי נכריה"[י]), כאשר ההכרה השכלית מכריעה אם יש כאן טוב או רע ומתוך כך מתקבלת בנפש ההחלטה האם לקרב (להכיר) או לרחק (להתנכר). ההרגשה, לעומת זאת, היא הרבה יותר לבבית ומציאותית. יוסף הוא נשמה דאצילות, בעל דעת עליון, והשבטים הם נשמות דבריאה, בעלי דעת תחתון[יא]. לכן ליוסף יש הכרה שאין לאחים — "ויכר יוסף את אחיו והם לא הכִּרֻהו"[יב] — אבל גם האחים מרגישים את יוסף, מרגישים ש'קורה כאן משהו' גם בלי להבין מה ("ויתמהו האנשים איש אל רעהו"[יג] ועוד).

> ליוסף יש הכרה שאין לאחים – "ויכר יוסף את אחיו והם לא הכִּרֻהו" – אבל גם האחים מרגישים את יוסף, מרגישים ש'קורה כאן משהו' גם בלי להבין מה

זיהוי מהעבר וחווית ההוה

כשלומדים רש"י — גם על התורה ועל הש"ס, ואולי בצורה עוד יותר בולטת על הנ"ך — רואים שהוא מתרגם הרבה דברים ללע"ז (קשה להבין את רש"י על התנ"ך בלי לדעת צרפתית עתיקה...). איך אומרים באנגלית להכיר? [know.] אפשר באמת לתרגם 'אני מכיר אותך' — 'I know you'. התרגום הזה הוא הוכחה שבאמת הכרה ודעת הן מושגים קשורים, אבל know הוא תרגום של לדעת. התרגום המדויק של להכיר הוא recognize, שיש בו גם משמעות של זיהוי.

מה התרגום של להרגיש? אפשר לתרגם feel, לחוש — מקור כל החושים הוא במח הדעת (המח האחורי) — ועוד יותר מדויק experience, לחוות. המושג חוויה במשמעות המקובלת היום לא מופיע בלשון חז"ל, אבל אנחנו תמיד אומרים שהוא קשור לשם של חוה (ובאופן שלילי גם לנחש, חויא בארמית, שהטיל בה זוהמה). בכל אופן, כפי שעוד נראה, שרש **חוה** במובן המקורי שלו בתנ"ך קשור במובהק לדעת — "יחוה דעת"[יד].

ההכרה, שיש בה גם זיהוי, מבוססת על זכרון מהעבר (שרש **זכר** מתפרש גם כמו **זה־כר**[טו], **זה מוכר...**). מח הזכרון הוא מח החכמה[טז] והדעת מחברת אותו למח הבינה[יז] — מחברת את הזכרון לזיהוי והבנה. ההרגשה שייכת להוה — להרגיש את הזולת כאן ועכשיו, לקלוט אותו. את שני הממדים האלה אפשר לזהות גם בנישואין ("והאדם ידע את חוה אשתו", "להכירה כדרך כל הארץ", כנ"ל). כמו שאנחנו מסבירים לגבי

ז רות רבה ה, ב.
ח בראשית ד, א.
ט שם מב, ז.
י רות ב, י (הפסוק עליו דרשו חז"ל את הנ"ל הערה ז).
יא ראה תו"א וישב מאמר ד"ה "והנה אנחנו מאלמים" ב (כח, א ואילך) ובתו"ח שם (רד, ג ואילך) ובהנסמן בתחלת המאמר שם. המשך תרס"ו עמ' מה ובהנסמן שם בהערה 132, ובעמ' תרמג־תרמד [ובהוצאה הישנה – בעמ' לב ו־ תפח].
יב בראשית מב, ח.
יג שם מג, לג.
יד תהלים יט, ג.
טו נדה לא, ב.
טז ראה מאמרי אדה"א שמות עמ' תקמא וש"נ.
יז ראה תו"א (למהר"מ פאפירש) פרשת בא עה"פ "ולטוטפות בין עיניך".

שידוך "עם בת גילו" ו"עם בחירת לבו"[יח] — יש בנישואין הכרה מהעבר, משרש הנשמה המשותף (וכאשר הזכרון הזה חזק ומוחשי הוא יוצר אהבה ממבט ראשון, כמו שיעקב רואה את רחל ומיד 'מכיר' אותה[יט]), ויש כמובן בחירת הלב מתוך הרגשה של הקשר הטוב בהווה.

ההכרה היא לא סתם זכרון אלא 'זכרון מחייב'. כח ההתקשרות של הדעת, עם המעורבות החזקה (לעומת 'סתם' שכל), הוא שהופך את הזכרון ה'עובדתי' למשהו שמחייב בנפש

הכרת הטוב

אמרנו שהכרה קשורה לזכרון — מהמציאות בגלגול הנוכחי, או משרש גבוה משותף. אבל יש ממד נוסף בזכרון הזה, עם הזיהוי שיש בו, שבולט דווקא בלשון הקדש, בה שימוש יסודי במלה הכרה יש במושג 'הכרת הטוב'. ידוע שהכרת הטוב היא יסוד כל תיקון המדות[כ], הבסיס של "דרך ארץ קדמה לתורה"[כא] (וממילא גם יסוד לכל המצוות שבין אדם לחברו). אמירת תודה שייכת להוד, אבל היא פועל יוצא של הכרת הטוב בדעת. אצלנו זהו הסוד של האות **דלת**, שאומרת **ד**ע **ל**ומר **ת**ודה[כב] — בשביל לומר תודה צריך ידיעה.

אם יוסף רק היה זוכר את האחים – הוא היה זוכר בעיקר שהם מכרו אותו. אבל הוא מכיר אותם בשרש, מכיר את האחוה, וההכרה הזו מעוררת רחמים

תודה היא אור חוזר — מישהו עשה אתי חסד ואני מכיר בחסד (בדעת), מודה לו ובמדת האפשר משתדל גם לגמול לו טובה ובכך להחזיר לו את החסד. במובן הזה, ההכרה היא לא סתם זכרון אלא 'זכרון מחייב' (שאין לו בדיוק מלה בלועזית). כח ההתקשרות של הדעת, עם המעורבות החזקה (לעומת 'סתם' שכל), הוא שהופך את הזכרון ה'עובדתי' למשהו מחייב בנפש.

מכל זה אפשר ללמוד שעיקר ההכרה הוא ההכרה בטוב דווקא. יש גם הכרות הפוכה, שפוגשים מישהו שעשה לי לא טוב ואומרים לו ברוח לא־טובה 'אני מכיר אותך! אתה פגעת בי...', וגם הכרה כזו מעוררת בנפש תגובה הולמת לפגיעה, אבל ההכרה העיקרית היא הכרת הטוב. את הדברים הלא טובים שעשו לי עדיף לשכוח, לא להגיב אליהם ולא להכיר את מי שעשה אותם — "לא תקֹם ולא תטֹר את בני עמך"[כג] — אבל בטוב צריך להכיר ולזכור אותו תמיד.

כך, על "ויכר יוסף את אחיו והם לא הכִּרֻהו" מפרש רש"י (לפי המדרש[כד]) "'ויכר יוסף את אחיו'. כשנמסרו בידו הכיר שהם אחיו וריחם עליהם. 'והם לא הכירוהו'. כשנפל בידם לנהוג בו אחוה". ההכרות של יוסף היא הכרות עמוקה שיש בה הכרת הטוב שיש בהם. אם יוסף רק היה זוכר את האחים — הוא היה זוכר בעיקר שהם מכרו אותו. אבל הוא מכיר אותם בשרש, מכיר את האחוה, וההכרה הזו מעוררת רחמים. אחר כך, כל ההתנכרות שלו, "ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות"[כה], היא חלק מתהליך הרפואה והתיקון שהוא מעביר אותם — כמו רופא מומחה, שיודע להשתמש לרפואה גם בסם המות[כו] — לא רק כדי לתקן את חטאם, אלא כדי שהם יוכלו להתקשר ולהתחבר יחד, לחדש את האחוה.

יח ראה **מחול הכרמים** פ"א עמ' טו ואילך.
יט ראה **אהבה** פרק 1 הערה ט ופרק 5 הערה לז.
כ ראה חובות הלבבות הקדמה לשער הבחינה.
כא ויקרא רבה ט, ג; תנא דבי אליהו רבה פ"א.
כב ראה חוברת ופלקט **אמת למד פיך**.
כג ויקרא יט, יח.
כד בראשית רבה צא, ז.
כה וראה בסמוך על הקשר בין דעת ודבור, וכן בדעת יש משמעות של שבירה (כמבואר בחסידות לפי שופטים ח, טז ובאריכות בחלקים נוספים של שיעורי הדעת שיתפרסמו בהמשך בע"ה).
כו כש"ט (קה"ת) אות ט־ב.

ב. הדעה והדבור

דבור למעלה ודבור למטה

כפי שהוזכר, שרש חוה מוזכר בתנ"ך בפסוק "יום ליום יביע אֹמר ולילה ללילה יחוה דעת". הפסוק הבא הוא "אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם"[כז], ומההקבלה בין הפסוקים מובן שיש קשר בין חות דעת לדבור (ובפרט ל"דברים קשים כגידים"[כח], לעומת האמירה הרכה של "יביע אֹמר"). כך, בבריאת האדם נאמר "ויהי האדם לנפש חיה"[כט], שאונקלוס תרגם "לרוח ממללא" (על הדבור בלבד), אך רש"י פרש "שנתוסף בו דעה ודבור" (וכלשון התפלה "הדעה והדבור לחי עולמים"). מח הדעת הוא מח האחור, כאשר הדעת משתקפת ישירות בפה שנמצא מולה — הפה מביע את הדעת. בלשון הקבלה, כתוב "דעת גניז בפומא"[ל] (כשהכוונה היא לדעת דרדל"א שמאירה באוירא ומאירה ממנה לפומא קדישא[לא], וד"ל).

מכאן אפשר להגיע לעוד פירוש, עוד דימוי, למושגים דעת עליון ודעת תחתון בהקשר של הכרה והרגשה: חוץ מההסבר שדעת עליון מחברת את החכמה והבינה ודעת תחתון

> דוגמה לכך היא דבור של צדיקים שברגע שהתחילו לומר דברי תורה נכנסו לדבקות כזו עד ששכחו את עצמם

מחברת את המח והלב, הרבה פעמים ההסבר בחסידות[לב], בסוד "אל דעות הוי'"[לג], שדעת עליון היינו הדעת־התפיסה של העליון, שבעיניו 'למעלה יש ולמטה אין', ודעת תחתון היינו הדעת־התפיסה של התחתון, שבעיניו 'למטה יש ולמעלה אין' (כל פעם היודע הוא היש). אבל אפשר לפרש באופן נוסף, שדעת עליון היינו לדעת את העליון ולהתחבר אליו ודעת תחתון היא לדעת את התחתון ולהתחבר אליו (ואז דווקא מה שיודעים אותו הוא היש, העיקר, ומי שמתחבר אליו הוא יחסית בבחינת אין כלפיו).

הדבור של דעת עליון הוא דבור שמתחבר אל העליון, דבור שפונה למעלה ("מלין לצד עלאה ימלל"[לד]), כאשר ההכרה של העליון — הכרה אלקית — גורמת לתחתון להתאיין. דוגמה לכך היא דבור של צדיקים — דוגמת הנועם אלימלך[לה] ועוד[לו] — שברגע שהתחילו לומר דברי תורה נכנסו לדבקות כזו עד ששכחו את עצמם (וכאשר הראו להם את דברי התורה שנרשמו התפלאו והתפעלו מאד). על הדבור הזה נאמר "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה"[לז], כאשר הוא גורם ל"נביעת האין סוף"[לח] בחידושים שלא היו מתוכננים קודם במחשבה (כפי שמוסבר בחסידות[לט] על "בינה יתרה נתנה באשה [הדבור]"[מ]). אצל משה רבינו עצמו הדוגמה לדבור **כזה** היא **חומש** דברים[מא]

כז תהלים יט, ד.

כח שבת פז, א (על "ויגד משה". שמות יט, ט).

כט בראשית ב, ז.

ל זהר ח"ב קכג, א. שער מאמרי רשב"י ג, ג, ודף מה; מבו"ש ש"ג ח"ב פ"ג ד"ה "והנה".

לא השער **כר** – השער של ההכרה – הוא גם השער של **כתר** (ראה גם **אוצר הנפש** ח"ג עמ' קכג), היינו שרש הדעת בכתר, עד דעת דרדל"א – סוד "דרך גבר בעלמה" (משלי ל, יט) ב"ארבעה לא ידעתים" (שם פסוק ח) המכוונים כנגד כחב"ד דעתיק (רדל"א) – שהיא המאירה באוירא וגנוזה בפומא. עם כח דעת זו אומר החתן לכלה "הרי את מקדשת לי", מתוך תחושת **אהבה רבה**, בגימטריא **כר**. שער **כר** הוא גם השרש של מכירה (יוסף מכיר את אחיו שמכרוהו) – בתגובה לחתן הזוכר־מכיר את הכלה, ומקדש אותה (ב"דעת קונה" שלו), הכלה מו**כרת**־מוסרת את עצמה לחתן, בכח ה"דעת מקנה" שלה, להיות רק שלו (הוא מקדש אותה, "דאסר לה אכולי עלמא כהקדש", והיא מקדישה את עצמה לו), ודוק.

לב סידור עם דא"ח ד"ה "מזמור לתודה" (מד, א). ובכ"מ.

לג שמואל־א ב, ג.

לד דניאל ז, כה.

לה דברים ערבים ח"א פ"ב סי"ז.

לו ראה לדוגמה עבודת עבודה מוצש"ק לך לך ד"ה "ספרו הק'" (על בעל המאור עינים).

לז ע"פ זהר ח"ג ז, א; רלב, א; רסה, א; שמות רבה ג, טו; מכילתא שמות יח, יט. ובכ"מ.

לח כש"ט (קה"ת) אות קמ.

לט סה"מ תרנ"ט (מהדורת תשע"ב) עמ' ד. ובכ"מ.

מ נדה מה, ב.

מא חומש דברים יוצא בפרט מחומש במדבר, הקודם לו, שגם שמו נגזר משרש **דבר**. אכן, בחומש במדבר ה־**דבר**

לפעמים אני בא לדבר עם מישהו למרות שלא כל כך מתחשק לי לדבר איתו, אבל אני מתאמץ – ופתאום אני חש אותו, חווה אותו, ובאים לי דבורים רבים, יש לי הרבה מה לומר לו

(שהוא הדעת ביחס לארבעת החומשים שקדמו לו, שהם בסוד ארבעת המוחין אבא ואמא עילאין וישראל סבא ותבונה, וד"ל), בו "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" ומתחדשים בו חידושים רבים שלא נזכרו בספרים הקודמים (אף על פי שבהגדרתו כ"משנה תורה"[מב] הוא אמור להיות 'חזרה' על החומשים הקודמים).

הדבור של דעת תחתון הוא דבור שמתחבר לזולת, לתחתון, ומרגיש אותו, כשהדבור נובע דווקא מתוך ההרגשה. לפעמים אני בא לדבר עם מישהו למרות שלא כל כך מתחשק לי לדבר איתו, אבל אני מתאמץ – ופתאום אני חש אותו, חווה אותו, ובאים לי דבורים רבים, יש לי הרבה מה לומר לו. ההכרה האלקית, מתוך התקשרות למעלה, מאיינת ומוציאה דבורים מתוך הלא־מודע. ההרגשה של הזולת, מתוך התחברות אליו למטה, מייצרת תקשורת – כשאני מרגיש מישהו טוב יש לי הרבה מה לומר לו.

ההכרה האלקית, מתוך התקשרות למעלה, מאיינת ומוציאה דבורים מתוך הלא־מודע. ההרגשה של הזולת, מתוך התחברות אליו למטה, מייצרת תקשורת

תורה־עצה־דבר

את הדבור של הדעת אפשר למצוא ברמז בביטוי יפהפה בפסוק (שההקשר המקורי שלו די שלילי...) – "כי לא תאבד תורה מכהן ועצה מחכם ודבר מנביא"[מג]. ראשי התיבות של שלשת הדברים שמוזכרים בפסוק, **ת**ורה־**ע**צה־**ד**בה, הם **דעת** למפרע. נראה שהסדר כאן הוא מלמטה למעלה – תורה אפשר לקבל מכהן ("כי שפתי כהן ישמרו דעת [!] ותורה יבקשו מפיהו"[מד]), עצה צריך לקבל מחכם ובשביל דבר זקוקים לנביא (כפירוש בחז"ל "'דבר הוי' זה נבואה"[מה]).

את החסידים הכי 'מעניינת' "עצה מחכם" – יש להם 'חוש' שתורה אפשר לקבל מרבים, אבל בשביל עצה טובה צריך 'חכם', רבי. אדמו"ר הזקן התנגד לכך באגרת הקדש[מו], הוא אומר שצריך נביא בשביל עצה גשמית[מז], אבל החסידים לא קבלו את זה[מח]... יש סוג של 'חכם' שלא אוהבים, החכם שרבי נחמן מתאר ב"מעשה מחכם ותם", החכם עליו הרבי הרש"ב היה 'יורד' בליל הסדר, אבל יש "חכם האמת" שממנו טוב לקבל עצה. בחסידות הכללית נטלו מהרבי בעיקר עצה בגשמיות, חסידי ברסלב מבקשים מהרבי בעיקר עצות בעבודת ה' וחסיד חב"ד מבקשה עצה־הסברה בחסידות, שנוגעת לו בפנימיות הנפש, כמו שמסופר על רבי אייזיק מהומיל[מט] (בעוד עצה בעבודת ה' היא עדיין "אליבא דנפשיה", מוחין השייכים למדות, ההבנה בחסידות היא מוחין בעצם).

ברמז הזה, ה־**ע** של הדעת היא **ע**צה – כשיש עין, ראיה, יש "הכרה והרגשה כאילו

עדיין שותק, כמדבר שממה, ובחומש דברים הוא כבר מדבר, ביחס של חש־מל.

מב דברים יז, יח.

מג ירמיה חי, חי.

מד מלאכי ב, ז.

מה שבת קלח, ב.

מו אגה"ק כב.

מז הדוגמה לעצה גשמית שמבקשים מנביא היא מהסיפור של חיפוש שאול אחרי אתונות אביו. כנראה שלחכם אין כל כך עסק ו'חוש' באתונות, אך לשמואל הרואה יש. גם על מלך המשיח (הבא מצאצאי דוד שמשח שמואל) נאמר שהוא רוכב "על **עיר בן אתנות**" (זכריה ט, ט) – הכח שלו **להעיר** בא מ**הבנתו** ב**אתונות** (ובפרט אתון בלעם, כאשר פי **האתון** מספר לו נסתרות משער **האיתון** של בית המקדש העתידי), וד"ל.

מח ראה שיחת ש"פ ויצא תשי"א ס"י.

מט ראה שיעור כ"ה אייר ע"ט.

רואה"[נ] ואפשר לתת עצה טובה. בלי ה־**ע**, העצה של החכם, נשארת מהדעת רק **דת** — מלה שהרמב"ם אוהב ("דת האמת"[נא]), אבל היום לא כל כך מחבבים אותה, ובצדק (אם נשאר רק 'דוס' בלי עצה טובה וחכמה)... העצה לכך שגם הדת תהיה בבחינת "אש דת למו"[נב] — "דת" שמחוברת ל"אש" העליונה ויוצאת ממנה (היינו ההכרה של דעת עליון הנ"ל, כאשר הדבורים היוצאים ממנה, מתוך התאיינות ובטול, הם בבחינת "חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני"[נג]) וכל כולה מכוונת אל הזולת, "למו" (היינו ההרגשה של הזולת בדעת תחתון, כנ"ל). אז ה"דת" עצמה הופכת לדעת, המחברת מעלה ("אש") ומטה ("למו"), וגם ימין ושמאל (כרמז המפורסם של רבי אברהם אבולעפיא[נד]: "**מימינו אש דת למו**" אותיות **מימינו דת שמאלו** וגם **משמאלו דת ימינו**[נה]).

נ ראה לקו"ת ואתחנן הנסמן בהערה ד ועוד.

נא ראה הלכות מלכים פ"ד ה"י. ועוד.

נב נב דברים לג, ב. "**אש דת למו**" ר"ת **אדל** (שם בת הבעל שם טוב, שנשמתה נלקחה מפסוק זה, שבנוסף לאותיות **אדל** יש בו אותיות **שמות**, העולה **הכנעה־הבדלה־המתקה**, יסוד תורת הבעש"ט), סוד השם הקדש **אלד**, וסוד "**דלא** ידע" (רישא דלא ידע), מקור דעת־עליון, הכרת עצם האלקות, באמונה הפשוטה שלמעלה מכל זיקה לטעם ודעת (הכרה היוצאת מהכתר, כנ"ל), וד"ל.

נג תהלים לט, ד. ראשי התיבות של שלשת חלקי הפסוק ("**ח**ם... **ב**הגיגי... **ד**ברתי") הללו הם חב"ד, כנודע (כמטמונים תחפשנה ח"ב עמ' קפא הערה יד) – עוד דוגמה לקשר בין **ד**בור ו**ד**עת.

נד ראה מפתח הספירות פרשת וזאת הברכה.

נה סוד ה' ליראיו ש"א פכ"ה; איחוד התורה והמדע עמ' 464. ועוד.

נו אם מוסיפים **ע** ל"**אש דת למו**" – להשלים את הדעת – עולה הכל **חיה** פעמים **יחידה** (סוד "**זה הדבר אשר צוה הוי**", נבואת משה רבינו בתורה, שהיא "אש דת למו").

הַלּוֹמֵד עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- דעת היא "הכרה והרגשה" – הכרה היא דעת עליון, המחברת בין החכמה והבינה, והרגשה היא דעת תחתון, המחברת בין המח והלב.
- הכרה היא זכרון וזיהוי (recognize) מהעבר והרגשה היא תחושה וחויה (experience) בהווה.
- בשידוך יש גם הכרה (זכרון השרש המשותף, "עם בת גילו") וגם הרגשה (חיבור בהווה, "עם בחירת לבו").
- הכרת הטוב דורשת דעת ("דע לומר תודה") — זכרון שמחייב להודות ולהחזיר טובה.
- יסוד ההכרה הוא הכרת הטוב — את הרע שעשו לי כדאי לשכוח ואת הטוב לזכור לנצח.
- דעת עליון מתבטאת בדבור המתחבר לעליון — דבור מתוך הכרת העליון ודבקות בו (עד כדי שכחה־עצמית).
- דעת תחתון מתבטאת בדבור המתחבר לתחתון — דבור מתוך הרגשת הזולת.
- החסידות היא 'חוש' לא להסתפק ב"תורה מכהן" ו"דבר מנביא" אלא לחפש "עצה מחכם".
- כדי שה'**דת**' תהיה **דעת** (עם **ע**צה טובה) היא צריכה להיות "אש דת למו" — דבוקה בעליון ("אש") ופונה אל הזולת ("למו").

שיעור

שידור לנוסעים לצדיקים (ח"ב)

להיות אמתי עם ה'

קיצור מהלך השיעור

בשיעור המיוחד שהועבר לחבורת התלמידים שנסעה לקברי צדיקים הוסבר כי כל אחד צריך לחפש את **נקודת האמת** שלו בעבודת ה' ולשם כך נוסעים ל**צדיקי־אמת**. בחלקו השני של השיעור, המודפס השבוע, נלמד ב**פרק א** המקור העיקרי בגמרא שכאשר **פונים אל ה'** יש לעשות זאת **מתוך האמת הפנימית**, גם אם יש בכך **סטיה מהנוסח** שקבלנו ממשה רבינו – תוך הסבר ההבדל **בין שקר לזולת וכזב פנימי** – ודווקא בכך 'בונים' את **האמת הנצחית** של "משה אמת ותורתו אמת". ב**פרק ב** מתקשר הכל לכך שעל **מנהיג הדור** – וכמותו לכל יהודי – **לבטא את האמת לפי מה שהוא רואה** מולו בעיניו. כך נהג משה רבינו כאשר שבר את הלוחות, וכך צריך כל מנהיג **לשבור את הלוחות החיצוניים** של הדור הקודם אם האותיות הפנימיות שלו פרחו באויר, ו**לחדש את עבודת ה'** ואת הדרך להביא את המשיח (לשיעור גם חלק שלישי, חזק לא פחות, שאי"ה יתפרסם שבוע הבא).

א. "לא כזבו בו"

שקר לזולת וכזב לעצמי

למדנו[א] שלכל אדם יש נקודת אמת שהוא צריך לגלות בתוך עצמו, וסגולה לכך היא נסיעה לצדיקי־אמת, צדיקים שנקודת האמת שלהם גלויה. כדי להבין טוב יותר את הענין נפתח סוגיא במסכת יומא[ב], שוודאי כולם שמעו או למדו פעם,

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. אור ל־ד' תשפ"ה – כפ"ח.

א בח"א של השיעור – נדפס בגליון בשלח השתא.

ב יומא סט, ב.

שעוסקת גם היא בנקודת האמת. מהסוגיא הזו נבין גם מהי אמת וגם מה הם שקר וכזב. כזב הוא לא בדיוק שקר, אבל הוא הולך יחד עם שקר[ג].

הווארט הוא שמה שאדם משקר למישהו אחר נקרא שקר, כמו עד שקר — "מדבר שקר תרחק"[ד]. אבל כזב הוא מלשון אכזבה. מי שמאכזב, כמו בר־כוזיבא לדוגמה, שאומר על עצמו שהוא משיח, הוא לא משקר אלא מכזב.

ג ראה נקודה מעובדת מהתוועדות כ"ד טבת בגליון בא השתא.

ד שמות כג, ז.

למה הוא מכזב? הרי הוא באמת חשב שהוא משיח ורבי עקיבא האמין לו, תמך בו[ה]. אבל הוא כיזב כי כזב הוא קודם כל לכזב לעצמך, לרמות את עצמך. כמו הוואדט המפורסם בחסידות[ו] שרמאי בסוף נשאר רק עם כך שהוא מרמה את עצמו — הוא לא חושב שזה שקר בכלל. כזב הוא רמאות עצמית, כמו הסיפור של בר כוזיבא. זהו ענין שמאד נוגע למשיח, לא רק שלא יהיה אצלו שום שקר אלא גם שום כזב, כי ברגע שיש כזב יש אכזבה בסוף. האשה השונמית אומרת לאלישע הנביא "אל תכזב בשפחתך"[ז] — גם נביא יכול לכזב. זהו הנושא של הסוגיא שנלמד כעת.

> כזב הוא קודם כל לכזב לעצמך, לרמות את עצמך. כמו הוואדט המפורסם בחסידות שרמאי בסוף נשאר רק עם כך שהוא מרמה את עצמו

הקב"ה אמתי הוא

הסוגיא עוסקת בפסוק בספר עזרא — "וַיְבָרֶךְ עֶזְרָא אֶת הוי' הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל..."[ח] — ושואלת "מאי גדול?". בדרך כלל ה' מתואר "הגדול הגבור והנורא"[ט], כפי שרואים בהמשך הסוגיא, אך מה המשמעות של "הגדול" לבד?

אמר רב יוסף אמר רב שגדלו בשם המפורש. רב גידל אמר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם...

רב יוסף אומר בשם רב שהיתה כאן הוראת־שעה של קריאה בשם המפורש מחוץ לבית המקדש (כמפורש בהמשך הסוגיא) — גילוי ההעלם העצמי של ה' (עליו נאמר "זה שמי לעלם", לשון העלם[י]) שנצרך באותה שעה[יא]. עליו חולק רב גידל — תלמידו המובהק של רב (שקודם לרב יוסף בסדר הדורות)[יב] — ואומר שעזרא, כאחד מאנשי כנסת הגדולה, תיקן לברך במקדש "ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם" כדי להוציא מדעת הצדוקים, שאומרים שישנו עולם אחד בלבד[יג]. אמנם, בהמשך הסוגיא מובא שבארץ ישראל שנו שרב גידל בעצמו אמר "שגדלו בשם המפורש" (כלומר, בארץ ישראל רב גידל הוא בהתקשרות מלאה עם רבו, רב, ולא חולק עליו) ואילו רב מתנא (תלמידו המובהק של שמואל, בר הפלוגתא של רב) חולק עליו:

ורב מתנא אמר האל הגדול הגבור והנורא.

והא דרב מתנא מטייא לדרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה? שהחזירו עטרה ליושנה. אתא משה אמר "האל הגדול הגבור והנורא". אתא ירמיה ואמר 'נכרים מקרקרין בהיכלו, איה נוראותיו?!', לא אמר נורא. אתא דניאל אמר 'נכרים משתעבדים בבניו, איה גבורותיו?!', לא אמר גבור. אתו אינהו ואמרו 'אדרבה זו היא גבורת גבורתו, שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים, ואלו הן נוראותיו, שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות'.

לפי רב מתנא כשעזרא מברך את ה' "הגדול" הוא בעצם, כאחד מאנשי כנסת הגדולה, מחזיר את שבחי ה' "הגדול הגבור והנורא", כפי שקרא לו משה רבינו. ירמיה הנביא ודניאל איש חמודות מעטו בשבחי ה' בשל צרות הגלות שהיו לעיניהם, אך אנשי כנסת הגדולה מצאו 'תירוץ'

ה ירושלמי תענית ד, ה. ראה רמב"ם הלכות מלכים פי"א ה"ג.

ו ראה סה"ש תש"ו ס"ע 6.

ז מלכים־ב ד, טז.

ח נחמיה ח, ו.

ט ראה דברים י, יז; נחמיה ט, לב.

י שמות ג, טו.

יא ראה ספר הבהיר אות י. ובריבוי מקומות.

יב זו הוראת שעה 'משיחית', המתאימה לרב **יוסף**, בגימטריא **משיח**, שיש בה היתר איסור חמור, המתאים לרב שהלכה כמותו באיסור והיתר (מנחות מא, ב) – כאשר "כוחא דהיתרא עדיף" (ברכות ס, א; עירובין עב, ב. ובכ"מ) להתיר את האיסור, וד"ל.

יג ראה גם עירובין יז, א.

יד ברכות נד, א.

ה' מסכים־מודה על האמת של האדם ושונא את השקר – שונא שהאדם משקר לעצמו, מכזב, כמו שהגמרא מדייקת לומר

והחזירו את השבחים.

הגמרא שואלת על מיעוט השבחים:

ורבנן היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה?

כיצד יתכן שירמיהו ודניאל עוקרים את התקנה של משה וממעטים בשבחו של ה'? כאן מגיע המשפט שבשבילו רצינו ללמוד את כל הסוגיא הזו:

אמר רבי אלעזר, מתוך שיודעין בהקדוש ברוך הוא שאמתי הוא לפיכך לא כיזבו בו.

אם ירמיהו ודניאל לא היו עוקרים את תקנת משה, כפי מה שהיה נראה להם באמת, הם היו מכזבים בה'.

אסור להדחיק את האמת

רש"י מפרש:

"שהוא אמתי". מסכים על האמת ושונא את השקר.

זה וואו מאד חזק, שמתוך שיודעים בהקב"ה שהוא אמתי לא כזבו בו. הקב"ה מסכים לאמת שלך – לא כתוב שהוא אוהב את האמת שלך אלא מסכים לה. בפרצוף הדעת[טו], הסכמת הדעת שייכת לספירת ההוד – הקב"ה מודה לאמת שלך. ה' מסכים־מודה על האמת של האדם ושונא את השקר – שונא שהאדם משקר לעצמו, מכזב, כמו שהגמרא מדייקת לומר.

רש"י אומר "שקר", כי בגדול הכל נקרא שקר, אבל בפרט יש חילוק בין שקר לכזב, בין עד־שקר בנוגע לאחרים לכזב שמתחיל מרמאות עצמית. הדוגמה שנתנו היתה בר־כוזיבא, שבאמת חשב שהוא המשיח. מבחינתו הוא לא שיקר – אליבא דשמיא הוא אכן אמר שקר, אבל הוא לא ידע. הוא היה כל כך משוכנע ומשכנע, עד שגם רבי עקיבא הלך אחריו. חבריו של רבי עקיבא אמרו לו – "עקיבא, יעלו עשבים בלחייך ועדיין אין בן דוד בא"[טז]. רבי עקיבא החזיק מבר כוכבא, אמר ביחס אליו 'משיח נאו', וזו היתה נקודת האמת שלו. חבריו של רבי שאמרו לו "יעלו עשבים בלחייך" בטאו את נקודת האמת שלהם. כל אחד חי עם נקודת האמת שלו, ואסור להסתיר אותה או לחפות עליה, להדחיק אותה, כמו שאומרים היום.

זו אחת הבעיות החמורות של הדור, שמשום מוסכמות של החברה מדחיקים את נקודת האמת. המוסכמות של החברה יכולות להיות גם המוסכמות של החוג היהודי החרדי שהאדם נמצא בתוכו, אבל עדיין אסור לו להדחיק את נקודת האמת שלו. לשם כך, כמו שאמרנו, נוסעים לצדיקים האמתיים, "זכאי קשוט" בלשון הזהר – להתפלל לה' שאני לא אכזב לעצמי, שלא ארמה את עצמי. אומרים[יז] שזו נקודת התמצית של כל התניא – 'אל תהיה רמאי', 'אל תרמה את עצמך'. אתה יכול לרמות את עצמך בכך שתנהג כצדיק גדול ותלך אחרי העדר שלך בנאמנות...

נאמנות ל"משה אמת"

נשים לב למשהו מיוחד – ירמיהו ודניאל נקראים כאן "רבנן". יש כאן רמז שכל מי ששייך לרבנן, שיש בו את נקודת האמת הפנימית של התורה, יכול וצריך ללמוד מהם. כלומר, דווקא כתלמידיו של משה רבינו, הנאמנים ל"משה אמת ותורתו אמת"[יח], הם היו מחויבים לומר את האמת בעיניהם, לבטא את נקודת האמת שלהם. משה רבינו שבתוכם, נקודת הצדיק שלהם, הוא שאומר להם לומר לא כמו משה רבינו הראשון.

כשאני קורא את ה'תירוץ' של אנשי כנסת הגדולה, ה"אדרבה" שלהם, הוא מחליש את דעתי, מאכזב אותי. זהו השבח של ה'? כתוב כאן

טו שערי אהבה ורצון מאמר "פרצוף הדעת".

טז ירושלמי הנ"ל הערה ה.

יז ראה גם ימות עולם (אמשינוב) מערכת אדה"ז עמ' קיז. ובכ"מ.

יח תנחומא קרח יא.

שגם לקב"ה יש יצר הרע — להרוג את אויבי ישראל — והגבורה שלו היא כיבוש היצר הזה ואריכות אף לאויבי ישראל. אין געשמאק בסברא הזו. גם האמירה שהנוראות של ה' הן שבכל זאת שריד מעם ישראל נשאר — שהרגו את כולם חוץ מכמה — נשמעת לי חלשה ומחלישה את דעתי. אדרבה! הייתי אומר שעיקר ה"אדרבה" הוא ירמיהו ודניאל, שיש להם עזות ללכת נגד משה רבינו. מסתמא משה רבינו עצמו שמח בכך (בק"ו מהנהגת הקב"ה שכאשר מנצחים אותו "קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני"[יט]).

נקודת האמת של כל דבר היא גם נקודת האמצע שלו, נקודת האין האלקית, שמאפשרת לסתור אותו ולבנות אותו מחדש באופן של נשיאת הפכים, של שלמות אמתית שכוללת גם את היפוכה[כ]. הסתירה הזו היא "סותר על מנת לבנות"[כא], כשהבנין מגיע מיד, מיניה וביה, עם הסתירה. דווקא כאשר ירמיהו ודניאל סותרים את דברי משה רבינו, הולכים נגדו כביכול, הם בונים אותו — מכיון שהסתירה שלהם נאמרת באמת היא בונה את "משה אמת ותורתו אמת" (משה רבינו מכוון במדות הלב כנגד הנצח, והנצחיות שלו ושל תורתו באה בזכות מה שתלמידיו־בניו אחריו — חכמי ישראל שבהם במיוחד מאיר ניצוץ משה רבינו[כב] — לא מכזבים בו, מגלים את נקודת האמת שלהם ו'מנצחים' אותו).

ב. "מה שעיניו רואות"

הצער ממראה עינים

איך המפרשים מסבירים[כג] למה דווקא ירמיהו ודניאל סתרו, כביכול, את מה שכתוב בתורה? כי הדברים הלא טובים, "גוים מקרקרים בהיכלו" וכיו"ב, קרו בימיהם, בדור שלהם. אנשי כנסת הגדולה ודאי יודעים כל מה שקרה — אבל הוא לא קרה אצלם, ולכן מספיק להם אפילו תירוץ שנשמע לי מאד חלש כדי להחזיר עטרה ליושנה.

ההסבר הזה מתקשר לדבר שרבי נחמן כותב בספר המדות — "אדם מצטער מדבר הנראה לעינים יותר מהצער שמצער מהידיעה"[כד]. כאשר מישהו רואה דבר מצער הוא פועל עליו הרבה יותר צער מדבר שהוא רק שמע עליו, על דרך מאמר חז"ל "אינה דומה שמיעה לראיה"[כה]. כלומר, שמי שרואה משהו — ההתפעלות שלו היא הרבה יותר גם ממי שיודע אותו מאה אחוז.

ספר המדות הוא דברים שרבי נחמן בעצם ליקט מתוך הלימוד שלו — או דברים מפורשים, או דברים שהוא מסיק בצורה רחוקה יותר ממה שכתוב — ומאז שהוא כתב את הדברים הקדישו הרבה מאמץ למצוא את המ"מ שלו. חוץ ממראי המקומות שכתב רבי נתן, יש מראי מקומות שהוסיף תלמידו של רבי נתן, רבי נחמן מטשערין, וכאלו שהוסיף רבי צדוק הכהן מלובלין. במהדורה שהוצאת — הרב אליהו עטיה שליט"א, שמשתתף כאן בשיעור — ראיתי שאתה כותב, לאור דברי הרב מטשערין, שהמקור לענין הוא בשבירת לוחות הברית על ידי משה רבינו:

בגמ' ביבמות (דף סב.), איתא: שיבר (משה) את הלוחות, מאי דרש, אמר, ומה פסח שהוא אחד משש מאות ושלש עשרה מצוות - אמרה תורה (שמות יב:מג) "כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ", התורה כולה וישראל מומרים על אחת כמה וכמה, ע"כ. והקשה המהרש"א בחידושי אגדות, וז"ל: וא"ת ולמה לא היה דן משה ק"ו זה מיד כשאמר לו הקב"ה (שמות לב, ז) "לֶךְ רֵד כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ" וגו' (והיה למשה להשאיר את הלוחות בשמים, ומדוע הורידן לארץ). ובעל עיקרים (מאמר ד' פרק ט"ו) תירץ [בביאור אותו ענין],

---

יט ב"מ נט, ב.

כ וראה באריכות בחלקו הראשון של השיעור (הנ"ל הערה א).

כא שבת לא, ב.

כב ראה תניא פמ"ב.

כג ראה מהרש"א על יומא סט, ב.

כד ספר המדות ערך דעת אות ח.

כה ע"פ מכילתא יתרו פרשה ט (עה"פ "אתם ראיתם וגו'").

שהדבר הנראה לעינים מְצַעֵר אדם צער גדול יותר מהידיעה, שהאדם יותר מתפעל מהמורגש בחוש - יותר ממה שיתפעל מהנודע באמיתות, עכ"ל.

זהו הסבר יפה, שגם קושר את הכל חזרה למשה רבינו עצמו — שממנו לומדים לפעול לפי מראה עינים.

המפרשים שמובאים במתיבתא קצת 'מוציאים את העוקץ', ממתיקים, ואומרים שבדור של ירמיהו ועזרא חל שינוי במציאות[כו], אבל הנקודה יותר חריפה — הם אמרו כך כי זה מה שראו, לא רק בגלל 'מצב הדור'. הא בהא תליא, הם רואים מה שקורה, אבל העיקר שמה שהם ראו מול העינים גרם להם לומר ב"הוראת שעה" את האמת שלהם. מדברים על נקודת האמת — שנוסעים לצדיקים כדי לקבל את נקודת האמת של הצדיק. נקודת האמת של ירמיהו ונקודת האמת של דניאל, ה"משה אמת ותורתו אמת" שבתוכו, אומרת לו לא לומר כמו משה דאז אלא לפי חוש הראיה שלו כרגע. לעומת זאת, אנשי כנסת הגדולה, נעבעך, רק שמעו — הם שמעו על "גוים מקרקרים בהיכלו", אך ראו לנגד עיניהם את ה"ארך אפים לרשעים"[כז] (שהרי הוא נמשך בכל הדורות, עד שה' יתברך ינקום את נקמת ישראל, שהיא־היא נקמת ה'[כח]) — ולכן הם לא יכולים להשמיט. מי שרק שומע ויודע צריך קבלת עול למשה רבינו, הוא לא יכול ללכת נגד משה רבינו. מי יכול? רק מי שיש לו את האמת, את ה"בריח התיכון" של האמת, בה כל המדרגות הן באמת דבר אחד (ולכן אין זו סתירה למשה אלא חיבור לנקודת האמת שלו, כמו שהוסבר).

כו נחלת יעקב יומא סט, ב; עיון יעקב ד"ה "משה".

כז ועם כל הכאב שלהם על המציאות הם נדרשו 'להלביש' את ה"ארך אפים לרשעים" ב"אדרבה" שלהם, כדי לא להוציא לעז ח"ו על **ר**בונו **ש**ל **ע**ולם גם כאשר הוא מאריך אף ל**רשע**ים, ו'ללמד זכות' על השגחתו הפרטית מתוך רצונו העצמי להיטיב לעם ישראל (היינו להגיע להכרה שגם אני הייתי מנהיג את העולם כמו ה', כמדובר לאחרונה כמ"פ), ודוק.

כח ראה ספרי לבמדבר לא, ב וברש"י שם פסוק ג.

עוד פירושים לסברת משה

אפשר לתת לקושית המהרש"א לפחות עוד שלשה תירוצים:

ה' משבח את משה רבינו על שבירת הלוחות, "'אשר שברת'[כט] ישר כחך ששברת"[ל], והשבח הזה מוזכר בחתימת התורה, במלים "אשר עשה משה לעיני כל ישראל"[לא] שחז"ל מפרשים על שבירת הלוחות[לב] — השבח הוא דווקא "לעיני כל ישראל". משה רבינו הוא הדעת של כל עם ישראל[לג], ואחד מפירושי הדעת הוא שבירה[לד] — משה רבינו יודע מתי צריך לשבור לשם תיקון (כמו "סותר על מנת לבנות" שהזכרנו), וכאן הוא שובר את הלוחות כדי להציל את עם ישראל מחיוב ולאפשר להם לעשות תשובה[לה]. כתוב בחסידות[לו] שזהו הגילוי ששרש נשמות ישראל למעלה משרש התורה, ש"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר"[לז], גם לתורה הקדומה. אבל מתי השבירה תפעל את הפעולה הרצויה ותעורר לתשובה? דווקא כשהיא תהיה "לעיני כל ישראל" (השיא־הפסגה של כל התורה, כנ"ל).

עוד אפשר לומר ש"אין לדיין אלא מה שעיניו רואות"[לח], בעיקר כשהוא רוצה לדון לפי הראיה בפועל (כאפשרות בה "עד נעשה דיין"[לט]), ולכן הוא לא מסתפק בעדות — אפילו בעדות של ה' — אלא ממתין עד שיראה בפועל (וכפי שלומדים מה' עצמו: "וירד הוי' לראות'. לא הוצרך לכך אלא בא ללמד לדיינים שלא ירשיעו הנידון עד שיראו ויבינו"[מ], "'אדרה נא [ואראה]'. למד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות

כט שמות לד, א.

ל רש"י על דברים לד, יב.

לא דברים לד, יב.

לב מדרש חסרות ויתרות פרשת כי תשא אות פ.

לג תניא פמ"ב.

לד ראה שופטים ח, טז ומפרשים שם.

לה ראה רש"י על שמות לד, א.

לו ראה לקו"ש חל"ד עמ' 217 ואילך.

לז בראשית רבה א, ד; תנא דבי אליהו רבה פי"ד ופל"א.

לח סנהדרין ו, ב.

לט ר"ה כו, א (ובכ"מ).

מ בראשית יא, ה וברש"י.

אלא בראיה"[מא]).

עוד אפשרות פנימית, לפי חסידות, היא שגם כאשר משה רבינו שומע את גזרות ה' הוא לא מתייאש — כמו שרואים ביחס לעצם גזרת הכליה על עם ישראל אחרי העגל[מב], ביחס לכך שלא יכנס לארץ[מג] ועוד[מד] — הוא יודע שכ"שושבינא דמלכא" יש לו דעה אצל הקב"ה. לכן, למרות שה' אומר "לך רד כי שחת עמך" הוא מקווה, באהבתו הרבה לישראל, שהוא יצליח להמתיק את הדין. זו התנהגות אופיינית לו, וכמוהו נוהגים כל הצדיקים האמתיים, הבעל שם טוב וכל תלמידיו — לא מקבלים גזרה, יודעים ש"הקב"ה גוזר וצדיק מבטל"[מה] ומנסים לפעול כך. זה כלל גדול. לכן משה חושב שאם ירד לעם ויראה בעצמו יוכל גם להמתיק את הגזרה. אבל ברגע שהוא ראה בדיוק את המציאות הוא הבין שהוא לא יכול להמתיק, לכן הדעת שלו גם גזרה שהוא חייב לשבור, בשביל להציל את עם ישראל ולאפשר להם־לנו את התשובה העתידה.

> כל הצדיקים האמתיים, הבעל שם טוב וכל תלמידיו – לא מקבלים גזרה, יודעים ש"הקב"ה גוזר וצדיק מבטל" ומנסים לפעול כך

ארבעת הטעמים בסוד הוי'

את ארבע האפשרויות לפירוש, "אלו ואלו דברי אלהים חיים"[מו], אפשר לכוון לארבע אותיות שם הוי' ב"ה:

בעומק, הפירוש שמעלת השבירה היא דווקא "אשר עשה משה לעיני כל ישראל" לא נוגע רק לכך שהם יראו, יתפעלו־יתחרטו ויעשו תשובה (תשובה עילאה שבבינה הבאה מכח הראיה שבחכמה). העיקר, לפי הסוד, הוא שהשבירה "לעיני כל ישראל" תיקנה בשרש את עיניהם של ישראל (היינו "עשה [במובן של תיקן[מז]] משה לעיני כל ישראל"). משה, שזכה ל"תמֻנת הוי' יביט"[מח], שלמות תיקון העינים (בפרט לפירוש אדמו"ר הזקן, שהוא זכה להסתכל על המציאות 'מתוך העינים' של ה', כביכול), הוא המסוגל לחזק־לתקן בשלמות את עיני ישראל (כך שידונו כל דבר לפי ראות עיניהם, ראית העינים ובעיקר ראית "עין השכל שבלב", לה זכה משה[מט]). תיקון עיני ישראל הוא־הוא תיקון האור שיוצא מעיני א"ק בו היתה שבירת הכלים בעולם התהו[נ] (כאשר הראיה מתמקדת ביש של המציאות, במקום באין שלה — וגורמת לאמירת "אנא אמלוך" של מלכי התהו — לכן סיום התורה נסמך לפתיחה, "בראשית", בריאה יש מאין[נא]). "כלם בחכמה אתברירו"[נב], תיקון העינים, שייך לחכמה, ה־י שבשם (וכולל את שרש הבינה, אמא עילאה הכלולה באבא עילאה, סוד תשובה עילאה כנ"ל).

המחשבה והרצון להמתיק את הדינים שייכים לבינה, בה הכח להמתיק את הדינים בשרשם (כשהחסדים דאמא ממתיקים את

מא שם יח, כא וברש"י.
מב שמות לב, יא ואילך.
מג דברים ג, כג ואילך.
מד במדבר יד, יג ואילך.
מה ע"פ מו"ק טז, ב; תנא דבי אליהו רבה פ"ב.
מו עירובין יג, ב.

מז צמח צדיק פרשת בראשית ד"ה "בראשית ברא אלהים וגו' נקדים לפרש"; תפארת שלמה פרשת יתרו ד"ה "נעבד להון".
מח במדבר יב, ח.
מט ראה זהר ח"ב קטז, ב (ברע"מ).
נ ע"ח ש"ח.
נא בעומק, בסמיכות "לעיני כל ישראל. בראשית ברא אלהים", משה הסביר לבני ישראל: אם אתם רוצים להיות בוראי עולמות כמו הקב"ה (ראה ראה ויקרא רבה לו, ד) – מחדשי ומתקני מציאות העולם, להיות לו יתברך דירה בתחתונים, תכלית הבריאה שה' השאיר לנו – עליכם לתקן ולחזק את העינים, לא לשקר ולא לכזב בהן, וכך לדון את המציאות ולפעול בה (כנ"ל בפנים), ודוק.
נב הובא בתניא אגה"ק כא בשם הזהר (ראה טעמי המצוות פרשת עקב).

ה' אומר למשה "**ישר** כחך ששברת", ורומז לכך שהשבירה של משה היא מאפשרת להגיע למדרגת **ישר** – יושר ונאמנות לנקודת האמת הפנימית

הגבורות דאמא), כידוע[נג], **ה** עילאה שבשם.

הפירוש העיקרי לענייננו, שמשה התפעל דווקא ממה שראו עיניו, היינו גילוי נקודת האמת בלב. התפעלות בכלל שייכת למדות הלב, **ו** שבשם (אלא ש"ז"א בעתיקא אחיד ותליא"[נד], ומדות הלב תלויות במדות שלמעלה מהשכל).

הפירוש שמשה רצה לראות את המציאות בעיניו כדי לשפוט אותה בפועל, "עד נעשה דיין", הוא סוד "דינא דמלכותא דינא"[נה] השייך למלכות, **ה** תתאה שבשם (כל דין שייך למלכות, אבל בפרט מתאפיין משפט המלך בראיית הצדק שלו, כדוגמת משפטו של שלמה המלך – ש"חכמת אלהים בקרבו"[נו] – במשפט הזונות[נז] וכיו"ב[נח]).

שבירת הלוחות בכל דור

אפשר להעמיק עוד בכח השבירה המיוחד של משה רבינו – שבירה־מתקנת מכח הדעת – ולהגיע לפירוש עמוק נוסף, שיש לו גם משמעות אקטואלית. **ה' אומר למשה "ישר כחך ששברת", ורומז לכך שהשבירה של משה היא מאפשרת להגיע למדרגת** ישר[נט] **שלמעלה** ממדרגת צדיק – יושר ונאמנות לנקודת האמת הפנימית, שלמעלה מצדק לפי מדדים חיצוניים בלבד (כמו שכבר הארכנו בחלק הראשון של השיעור) – ויחד איתו להביא את כל ישראל[ס] למדרגה הזו (עד שנזכה ל"עין בעין יראו"[סא], במבט ישר, בביאת המשיח).

מדוע זו פעולת השבירה? ידוע שאדמו"ר הזקן הקפיד לא לשבור דברים, אלא רק לפרק אותם[סב], ופנימיות השבירה המתוקנת היא בעצם פירוק. השבירה מתמקדת ברע שצריך לדחות, בירור פסולת מתוך אוכל, והפירוק מתמקד בטוב שצריך לברר, בירור אוכל מתוך פסולת[סג] (כאשר הצדיק מקיים בעצמו "אמרו צדיק כי טוב"[סד] ומשתדל ככל שניתן לפרק ולא לשבור). גם בשבירת הלוחות יש שני שלבים של פירוק ושבירה: הפירוק התחולל כאשר משה רבינו ראה את האותיות פורחות מהלוחות, פירוק עדין של פנימיות הלוחות מחיצוניות הלוחות, והשבירה היא שבירת הלוחות בפועל. כאשר ראה משה את פריחת האותיות, שהותירה את הלוחות בבחינת 'מת', כגוף ללא נשמה, הוא החליט שאין עוד טעם למסור את הלוחות לעם, שהרי הם אבדו את תוכנם, וממילא מוטב לשבור אותם ולעורר בכך הרהור תשובה אצל העם. זהו עוד הסבר פשוט להמתנת משה לירידה מההר – כל עוד

נג שעה"כ קידוש ליל שבת דרוש א' ובכ"מ.

נד זהר ח"ג רצב, א; ע"ח שי"ג (א"א) פ"ב.

נה ב"ק קיג, א.

נו מ"א ג, כח.

נז שם, החל מפסוק טז.

נח ראיה זו היא סוד כבוד נברא, ראיה דיחו"ת, המקבל מכבוד נאצל, ראיה דיחו"ע, וד"ל.

נט **שבירה** אותיות **ישר בה** – כשם ש"לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומיות שבלב" (ברכות נט, א) כך השבירה מול העינים מיישרת את הלב (הרעמים מיישרים את המחשבות העקומות הצומחות מהלב והשבירה מול העינים פועלת שבירת הלב, "אין כלי שלם כלב נשבר", וכאשר נשבר לב האבן מתגלה לב בשר, עד לנקודת האמת שבלב, בה "עין השכל שבלב" הרואה גם את ה"פני

לא יראו" – ראה הנסמן לעיל הערה מט – שלא נראה מעצמם, אך מתוך העבודה במסירות נפש לגלות את נקודת האמת של האדם, 'מה רוצה באמת', הוא יבוא־יגיע אל ה' ממש, כמשל הבעל שם טוב לפני התקיעות), ודוק.

ס **ישראל** ("לעיני כל ישראל") אותיות **ישר אל** (קולע ישר אל המטרה, "ישר יחזו פנימו") וכן "**בראשית**" (המשך "לעיני כל ישראל") אותיות **ישר תאב** (**שיר תאב** היינו עיגולים ו־**ישר תאב** סוד היושר, הקו שפנימיותו תורת משה אמת, וד"ל).

סא ישעיה נב, ח.

סב לקו"ש ח"ג כ"ד טבת ס"ד. היחס בין שבירה לפירוק נתבאר באריכות בשיעורי שבת וארא השנה בחלק שטרם התפרסם מהמשך שיעורי הדעת (שם נתבאר שפירוק הוא ביסוד ושבירה במלכות – ודוק לפי זה במבואר גם כאן בפנים).

סג על שני סוגי הבירור – בירור דאור ישר ובירור דאור חוזר – ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א עמ' קסב ואילך; סה"מ תרנ"ג עמ' נא, ואילך. ובכ"מ.

סד ישעיה ג, י.

הוא הרגיש את נוכחות קדושת האותיות בתוך הלוחות חלילה לו לשבור אותם, או אפילו להשאיר־לגנוז אותם בהר, ורק כאשר ראה את האותיות פורחות החליט לשבור את הלוחות — וביחס לטעמים הקודמים הטעם הזה הוא בבחינת קוצו של י, כתר, כמובן[סה].

ולסיכום:

קוצו של י	שבירת החיצוניות אחרי פריחת הפנימיות
י	שבירה "לעיני כל ישראל" לשם תיקון ותשובה
ה	רצון להמתיק את הדינים
ו	התפעלות מראית המצב
ה	דיין צריך לראות לפני שדן

מה התובנה שניתן ללמוד מכאן לדורות? מדור לדור קיימת תופעה של ירידת הדורות. בעומק, הירידה נובעת מחטאיו של הדור הקודם (חטא לשון חסרון, היינו חסרון הפנימיות, נקודת־האמת הפנימית שצריכה להיות נקודת־האמצע של עבודת ה'). בעצם, ה"נורא עלילה על בני אדם"[סו] חפץ בחטא, כדי להמשיך את התהליך של ירידת הדורות[סז] לקראת משיח — "ירידה צורך עליה" עד אין סוף. מנהיג הדור העכשווי רואה במוחש ממש איך שאותיות לוחות הברית של הדור הקודם פורחות־מתפרקות מה"מצות אנשים מלֻמדה"[סח] של חיצוניות הלוחות של הדור הקודם. ממילא, אחרי הפירוק מן השמים, מצוה על מנהיג הדור הזה — לא מצוה שהוא שומע מלמעלה, אלא מצוה שאומר לו לבו, שאומרת לו נקודת האמת שלו[סט] (כמו שאמר משה לאחר חטא העגל הוי' אלהי ישראל כו') — לשבור את המוסכמות הישנות, שכבר מתחילות להפוך לקבעון (סטגנציה) מקולקל ומקלקל (בסוד "הודי [כח ההסכמה־המוסכמה של ההוד, כנ"ל] נהפך עלי למשחית"[ע]). כמו שאמר הבעל שם טוב, שהוא בא להחדיר ביהדות טריות (פרישקייט)[עא], כך בכל דור תפקיד המנהיג הוא לרענן את היהדות מחדש.

השבירה והרענון הללו נכונים אפילו ביחס ללוחות הברית ממש, וק"ו ביחס ללוחות הברית של כל דור — מה שכתוב בספרים הקדושים, ובאמת היה קדש קדשים ממש באותו דור. כל אותם ספרים קדושים התכוונו לזרז את הגאולה ע"י משיח צדקנו, אך עינינו רואות שלעת־עתה לא עלה בידם, ואנחנו "מאמינים בני מאמינים", עקשנים מ"עם קשה ערף"[עב], ועדיין מאמינים ומתעקשים שהגאולה חייבת לבוא. חסידים אומרים[עג] שבכל דור ודור היצר הרע מאמץ לעצמו שם חדש, היות שכבר התרגלו לשם הישן — הוא הפך להיות מקובע, לא פעיל, וכבר יודעים להזהר ממנו. באותו אופן, "ממנו נקח לעבוד את הוי'"[עד], גם כל דבר שבקדושה — שמטרתו הפנימית להביא את המשיח (ועיקר ההתנגדות־המלחמה של היצר הרע היא בדיוק לכך) — צריך להתחדש בכל דור. לשם כך הכרחי שיהיה "דור דור ודורשיו"[עה], שבכל דור יהיה מי שיודע לדרוש את נקודת האמת של הדור שלו ולחבר אותה עם נקודת האמת של כל אחד ואחת שבדור.

סה משה ראה את האותיות פורחות באויר כתוצאה ישירה של ראיית המחולות, שהביאה להבנה שאין בכוחו להמתיק את הדין, טעם הבינה, בסוד הקשר הדו־כיווני בין הכתר והבינה ("אהיה אשר אהיה"), ודו"ל.

סו תהלים סו, ה.

סז ראה גם שיעור מוצאי ט"ז כסלו (נדפס בגליון מקץ) תשפ"ד.

סח ישעיה כט, יג.

סט על דרך דברי משה אחרי חטא העגל "כה אמר הוי' אלהי ישראל" (שמות לב, כז), שנאמרו מלבו שלו (תנדב"א פ"ד).

ע דניאל י, ח.

עא גנזי נסתרות חלק אור ישראל אגרת נה; רשימות דברים (חיטריק, תשמ"ט) ח"ד עמ' סא מכתב נ.

עב שמות לב, ט.

עג לקו"מ סוף תורה כה.

עד שמות י, כו.

עה סנהדרין לח, ב; בראשית רבה כד, ב. ועוד.

שיעור

פרצוף האמונה בתנ"ך

סוד האמונה

קיצור מהלך השיעור

בין פרשת בשלח, שכולה בסימן אמונה, לפרשת יתרו, בה המצוה הראשונה בתורה על האמונה, נעמיק בסוד **רכישת האמונה** בנפש, **ההתגברות של האמונה על הכפירה** ופרצוף שלם של הופעות **המלה "אמונה" בתנ"ך**. קצר וקולע.

אמונה ודעת

מתן תורה פותח "אנכי הוי' אלהיך"[א] ומכאן למד הרמב"ם את מצות האמנת אלקות — המצוה הראשונה במנין שלו. בספר המצוות (לפי התרגום השגור) כותב הרמב"ם שהמצוה היא "להאמין" וביד החזקה הוא כותב שהמצוה היא "לידע"[ב], ובא הביאור[ג] שעיקר המצוה הוא להפנים את האמונה לדעת — שהאמונה לא תשאר מקיף מלמעלה (שאזי יתכן ש"גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא"[ד]), אלא שתכנס בפנימיות ותפעל על האדם בכל דרכיו.

לפי ההסבר הזה, מהאמונה (המקיפה) מגיעים אל הדעת (הפנימית). אמנם, מבואר בחסידות[ה] שישנה גם דרך הפוכה, בה מהדעת מגיעים אל האמונה — מתוך העמקה בדעת ככל שניתן עולים אל האמונה שלמעלה מטעם ודעת לגמרי. על כך נאמר ש"תכלית הידיעה שלא נדע", או, באופן מדויק יותר, "תכלית הידיעה שנדע שלא נדע"[ו]. כשאומרים "תכלית הידיעה שלא נדע" הכוונה שיש 'קפיצה' — מגיעים אל תכלית הידיעה ומשם עולים למה שאין בו שום ידיעה. אבל כשאומרים "תכלית הידיעה שנדע שלא נדע" מובן שגם במה שלא נדע יש ידיעה מסוימת, דעת־הכרה־הרגשה פנימית במה שלא נדע[ז]. כל אמונה מקיפה, שלמעלה מטעם

נרשם (מהזכרון) ונערך מרשימת הרב ע"י איתיאל גלעדי. ליל שבת בשלח ורשימת י"א שבט תשפ"ה – כפ"ח.

א שמות כ, ב.

ב הלכות יסודי התורה בתחילתו.

ג ראה דרך מצותיך מצות האמנת אלקות ובמבוא לספר אמונה ומודעות (ובפרט שם הערות א־ד).

ד ברכות סג, ב (ע"פ גירסת העין יעקב). דרמ"צ שם פ"ב (מו, א).

ה ראה ד"ה "והאיש משה ענו מאד" פר"ת (נלמד במלואו בשיעור מתוכו נלקחו הדברים).

ו בחינת עולם יג, לג.

ז וראה כש"ט (הוצאת קה"ת) אות ג, שם ממשיל את

ודעת, היא בגדר השראה, אבל באופן הראשון זו 'השראה על', המרחפת לגמרי מלמעלה, ובאופן השני זו 'השראה ב...', השראה שיש לה אחיזה גם בפנימיות[ח].

בעצם, יש כאן תהליך שלם: בתחלה יש המשכה מלמעלה למטה של האמונה, שהיא טבע בנפשות ישראל, אל הדעת. זו אתערותא דלעילא — הנפעלת גם בכח הצדיק, "רעיא מהימנא", שזן ומפרנס את האמונה בפנימיות הדעת של נשמות ישראל[ט] — הקודמת לאתערותא דלתתא. בשלב השני יש עבודה של האדם, באתערותא דלתתא, להעמיק בדעת עד שיזכה לאמונה — זו תנועה של עליה מהדעת אל האמונה השורה מלמעלה. בשלב השלישי נמשכת האמונה שלמעלה מטעם ודעת לשרות בתוך הדעת, באתערותא דלעילא הבאה לאחר האתערותא דלתתא (ממקום שאין האתערותא דלתתא יכולה להגיע אליו, כנודע[י]). זהו תהליך של ירידה־צורך־עליה־צורך־ירידה (שהוא היחוד השלם בין איש, שענינו ירידה־צורך־עליה, לאשה, שענינה עליה־צורך־ירידה, כידוע אצלנו[יא]).

בתחלה יש המשכה מלמעלה למטה של האמונה, שהיא טבע בנפשות ישראל, אל הדעת. בשלב השני יש עבודה של האדם, באתערותא דלתתא, להעמיק בדעת עד שיזכה לאמונה

אמונה מלאה

המלה אמונה מופיעה בתורה בפעם הראשונה ("הכל הולך אחר הפתיחה"[יב]) בסוף פרשת בשלח, במלחמת עמלק, בפסוק "ויהי ידיו אמונה"[יג]. והנה, כאשר ממלאים את המלה אמונה — **אלף מם וו נון הא** — היא עולה בגימטריא **כפירה** (315)! "את זה לעֻמת זה עשה האלהים"[יד], לאמונה מלאה ושלמה (בסוד "השם שלם" ו"הכסא שלם", בעקבות הנצחון הסופי על עמלק[טו]) יש כח לבטל את הכפירה (הכפירה של **עמלק**, "אשר קרך **בדרך**"[טז], המטיל **ספק** ב**אמונה**[יז] ומקרר את ישראל **ב**כפור הכפירה)[יח].

כהמשך לביטוי "ויהי ידיו אמונה" נתנו בעלי המסורה סימן לכל פסוקי הפרשה — **יד אמונה**. יד האמונה רמוזה גם בביטוי "יד רמה"[יט] שבפתיחת פרשת בשלח, אותו מתרגם אונקלוס "ריש גלי", שבלשון הקבלה הוא הראש העליון שבכתר (הגלוי משום שאינו מתלבש בשום לבוש, רישא דלא ידע ולא אתידע, שהוא סוד האמונה

מי שזוכה ל"תכלית הידיעה שנדע שלא נדע" למי ש"נכנס בכל חדרי המלך ונהנה מאוצרי והיכלי המלך, ואחר כך לא יוכל לידע המלך" (לעומת מי שכלל לא נכנס להיכל המלך ומתייאש מראש).

ח על ההבדל בין שתי ההשראות ראה גם חסדי דוד הנאמנים ח"ו עמ' 201.

ט ראה תניא פמ"ב (ומבואר במקומות רבים).

י לקו"ת שה"ש ד"ה "להבין ענין הטעם" (כב, ב ובפרט ראה כד סע"א ואילך).

יא תשובת השנה מאמר "נעוץ סופן בתחילתן" פ"א.

יב ע"פ פרקי דרבי אליעזר פמ"ב.

יג שמות יז, יב.

יד קהלת ז, יד.

טו ראה תנחומא תצא ט (הובא ברש"י שמות יז, טז). ובכ"מ.

טז דברים כה, יח וברש"י שם.

יז ראה הוספות לכש"ט (קה"ת) אות קיח.

יח ובעומק, הכפירה משלימה את האמונה - בסוד "סותר על מנת לבנות" את האמונה האמתית - כמבואר (עשר צחצחות מערכת ב אות כח; ונמצא חן עמ' יב ועוד) שתועלת ה'כפירה' בעבודת ה' היא בנתינת צדקה לעני ולא 'להאמין' שה' עשה אותו עני כגזרה מן השמים, לטובתו (שהרי ה' הוא עצם הטוב), ולהמנע מ'להזיד' את ההשגחה העליונה. והוא סוד "והאמן בהוי' ויחשבה לו צדקה" (בראשית טו, ו), שהצדקה שעשה אברהם אבינו היא ה'כפירה' המחזקת ומקיימת את האמונה הטהורה בה' נושא ההפכים ונמנע הנמנעות. והיינו סוד הידיעה הבחירה - הבחירה החפשית (לעשות את הטוב והישר ולא לכזב) היא עיקר הכח הנפשי לפעול בעולם כדי "לתקן עולם במלכות שדי" ולא לישון מתוך אמונה מדומה. כלומר, הבחירה החפשית באה לסתור־לבנות את האמונה הטהורה בהוי' (יחיד **הוא** ו**יודע** **הכל**), כאשר בנין האמונה היינו המשכתה בדעת, מקור כח הבחירה, וד"ל. לכל האמור בהערה זו ראה בשיעור מוצש"ק בא השתא - ח"א שנדפס בגליון בשלח וח"ב שנדפס לעיל בגליון - ודוק היטב.

יט שמות יד, ח.

יש למלא את האמונה כדי לתת גדולה וכח ביד להכרית את הכפירה ולממש את האמונה בעולם

בנפש, כנודע[כ]). בין שלש הידים שביציאת מצרים[כא] — "היד הגדולה"[כב] (יד ימין), "היד החזקה"[כג] (יד שמאל) ו"יד רמה" — זו היד ה'אמצעית', העולה מתוך הגוף מעלה־מעלה, דרך הראש־המוחין ועד לכתר ולראש העליון שבו, כח האמונה. לפי זה, מילוי המלה אמונה הוא בעצם סוד מילוי היד, שבתורה פירושו מינוי לגדולה[כד] — יש למלא את האמונה כדי לתת גדולה וכח ביד להכרית את הכפירה ולממש את האמונה בעולם. תמיד צריך למלא את היד, כדי לזכות ל"מלא כף נחת"[כה] (והסימן: יד במילוי — **יוד דלת** — עולה ב"פ **ברכה**, ממוצע כל אות במילוי, "מעשה ידיו ברכת"[כו]).

פרצוף האמונה

בתורה מופיעה המלה אמונה רק עוד פעם אחת, "אל אמונה ואין עול"[כז], ובנ"ך היא מופיעה (ללא אות שימושית או בצורת פועל, 'אמונה בטהרתה') עוד **ז** פעמים — "אמונה אֹמן"[כח], "מבקש אמונה"[כט], "ורעה אמונה"[ל], "דרך אמונה"[לא], "כל מצותיך אמונה"[לב], "יפיח אמונה"[לג], "ועֹשי אמונה רצונו"[לד].

יש לסדר את המבנה הפנימי של האמונות כ'פרצוף' של הספירות:

"כי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אֹמן" בכתב (הרחוק־מופלא מן התודעה, למעלה מטעם ודעת לגמרי, בו תוקף האמונה, "אמונה אֹמן").

"אל אמונה" בחכמה, סוד "אל נהירו דחכמתא"[לה] (שנדרש על הפסוק "השמים מספרים כבוד אל"[לו], סוד "**כבוד** נאצל"[לז], **לב** נתיבות חכמה עילאה).

"מבקש אמונה" בבינה, בה "מבקשי הוי' יבינו **כל** [**נ** שערי בינה]"[לח] — ההתבוננות באלקות ש"לית מחשבה תפיסא ביה כלל"[לט] היינו בקשה בשכל שה' יגלה לנו את סוד האמונה שמעל לשכל לגמרי (סוד "אהיה [בכתר] אשר אהיה [בבינה]"[מ], גילוי עתיקא באמא[מא]).

"ורעה אמונה" בדעת, סוד רעיא מהימנא, משה רבינו, דעת כלל ישראל[מב], המפנים את

כ **אמונה ומודעות** מאמר "כח האמונה" פ"ב (עמ' צ); **שיעורים בסוד ה'** ח"ב עמ' קה ו־קט.
כא זהר ח"ג רכז, ב; רמו, ב; הקדמת תקו"ד ט, א.
כב שמות יד, לא.
כג דברים ז, יט; לד, יב.
כד רש"י על שמות כח, מא.
כה קהלת ד, ו.
כו איוב א, י.
כז דברים לב, ד.
כח ישעיה כה, א.
כט ירמיה ה, א.
ל תהלים לז, ג.
לא שם קיט, ל.
לב שם פסוק פו.
לג משלי יב, יז.
לד שם פסוק כב. כל **ט** לשונות האמונה (**ב** בתורה ו־**ז** בנ"ך, סוד "חש **בד**") – "**ידיו אמונה**", "**אל אמונה**", "**אמונה אֹמן**", "**מבקש אמונה**", "**ורעה אמונה**", "**דרך אמונה**", "**כל מצותיך אמונה**", "**יפיח אמונה**", "**ועֹשי אמונה רצונו**" – עולים 3510, ה"פ **שבת**, שהוא יום האמונה. ששת ימי החול הם ימי בטחון, לכן בהם מצוה לא להותיר מהמן עד בקר, מתוך בטחון שגם מחר ימצאו מן, אך בשבת אין לחפש את המן אלא לחזור ל**אמונה** בעצם – סוד "**מן הוא** כי לא ידעו מה הוא" (שמות טז, טו) – מצב התודעה שלפני ירידת המן, כל שבת במדרגה גבוהה יותר. בזכות החזרה למקור האמונה ברדל"א נמשך המן בששת ימי המעשה־הבטחון (ראה זהר ח"ב פח, א), החל מיום ראשון בו החל המן לרדת בראשונה (שבת פז, ב; רש"י שמות טז, א) – האמונה של שבת היא סוד האין (**אין־אמונה** עולה "**ויהי ידיו אמונה**") ממנו מתהווה היש מחדש בבחינת "לכל החיים **יש** בטחון" (קהלת ט, ד), וד"ל. 3510 עולה ט"פ (ממוצע כל לשון) 390, **י־ה** פעמים **הוי'**, **שמן**, **שמים**, **אמונה** ועוד **רפח** (שלמות עבודת הבירורים, ההפרדה בין טוב לרע, נצחון מלחמת עמלק).
לה זהר ח"ג לא, א. ובכ"מ.
לו תהלים יט, ב. ראה גם זהר ח"ב קלו, ב, ועוד.
לז הקדמת תקו"ד ה, א.
לח משלי כח, ה.
לט הקדמת תקו"ד יז, א ("פתח אליהו").
מ שמות ג, יד. ראה קהלת יעקב ערך 'אהיה'. ובכ"מ.
מא ראה הגהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד; תורת שמואל תרכ"ז עמ' לד (וראה שם עמ' עח שמציין לזהר ח"ג קעח, ב).
מב שער הפסוקים שמות, וראה גם תניא הנ"ל הערה ט.

האמונה לדעת, כנ"ל ("**רעה**" מתחלף ב"**דעה**", כנודע[מג]).

"ויהי ידיו אמונה" בחסד וגבורה, שתי הידים (היינו סוד תכלית בירור **רפח**, **חסד־גבורה**, על ידי אמונה[מד]).

"כל מצותיך אמונה" בתפארת, מקום כללות מצות התורה, כנודע[מה].

"ועֹשי אמונה רצונו" בנצח והוד, כוחות המעשה בפועל (הוצאה מן הכח לפועל ממש), והוא מקום גילוי רצון העליון (גם מלשון "רץ לדבר מצוה"[מו] בשתי רגליו, נצח והוד).

"דרך אמונה" ביסוד, הנקרא "דרך" סתם[מז] (והיינו "דרך מצותיך בחרתי", הדרך של "כל מצותיך אמונה" שבתפארת, סוד יעקב־יוסף, "גופא [דאורייתא, **תריג** מצות] ובריתא [תיקון דרך החיים] חשבינן חד"[מח], כאשר "בחרתי" היינו המשכה מדעת, עיקר כח הבחירה[מט], ליסוד[נ]).

"יפיח אמונה" במלכות — "יפיח" היינו יבטא בפה, סוד "מלכות פה" (המשך הפסוק הוא "יגיד צדק", "צדק מלכותא קדישא"[נא]).

ולסיכום:

כתר

"אמונה אֹמן"

חכמה **בינה**

"אל אמונה" "מבקש אמונה"

דעת

ורעה אמונה"

חסד־גבורה

"ויהי ידיו אמונה"

תפארת

"כל מצותיך אמונה"

נצח־הוד

"ועֹשי אמונה רצונו"

יסוד

"דרך אמונה"

מלכות

"יפיח אמונה"

מג מבחר שיעורי התבוננות ח"כ עמ' 76. וראה גם אמונה ומודעות הנ"ל הערה ד.

מד וראה לעיל הערה לד שממוצע **ט** לשונות האמונה הוא אמונה־רפח.

מה ע"פ ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד (ובקהלת רבה ה, ד); מדרש תהלים פל"ב; תקו"ז לא (עו, א).

מו ע"פ אבות פ"ד מ"ב.

מז ע"ח שכ"ג פ"א. מאו"א ואמת ליעקב ערך 'דרך'. ובכ"מ.

מח זהר ח"ג רכג, ב ובכ"מ; ע"ח של"א פ"ג.

מט הנפש פ"ז עמ' קכג; וראה מאור עינים פרשת שלח לך.

נ כידוע בכוונות הלולב באריז"ל (שעה"כ דרושי חג הסוכות ופע"ח שער הלולב).

נא הקדמת תקו"ז יז, ב ("פתח אליהו").

הסיפור החסידי

מהר"ש מסלונים | מעשה בסחטן

רבי שמואל וינברג מסלונים נולד בשנת תר"ו לרב יחיאל מיכל אהרן, בנו של רבי אברהם מייסד חסידות סלונים. את עיקר דרכו ומשנתו רכש אצל סבו, אך הרבה לנסוע אל אדמו"רי דורו. ניהל פעילות ציבורית ענפה ופעל בכמה עניינים יחד עם הרבי הרש"ב [ואף התבטא עליו שהוא צדיק הדור] ועם עוד מגדולי דורו כרבי חיים מבריסק, החפץ חיים ועוד רבים. בקשריו עם אדמו"רי ורבני דורו שימש כשליחו בן אחיו רבי אברהם וינברג (השלישי) שהפך לימים לאדמו"ר מסלונים. כדרכם של אדמו"רי חסידות סלונים עמד בקשר הדוק עם היישוב החסידי בארץ ישראל ותמך בו, ובצעירותו ביקר פעמיים בארץ. בשנת תר"ס פעל להקמת ישיבת אור תורה בטבריה, על ידי חסידו הרב משה קליערס רבה האשכנזי של העיר. נפטר בי"ט בשבט תרע"ו, בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה, בעת שהותו בטיפול רפואי בוורשה. בשל קשיי ההתניידות בעת המלחמה, נקבר בבית הקברות היהודי בוורשה. שיחותיו ודברי תורתו ששרדו, יצאו לאור בתשרי תשכ"ט על ידי רבי שלום נח ברזובסקי (ה'נתיבות שלום'), בספר 'דברי שמואל'.

בזמן הסבא קדישא מסלונים, סבו של המהר"ש, היה שר גוי שעשה צרות צרורות ליהודים. בכל פעם, כדי לסדר את העניין, היו צריכים לאסוף כסף רב ולשחד אותו. הרבי עצמו היה אוסף כסף מהגבירים, ושולח לאותו שר כדי שלא יציק ליהודים.

אחרי פטירתו של הרבי הראשון, החלה נשיאותו של הרבי מהר"ש מסלונים, ובחצרו הופיע אותו גוי רשע בהכרזה: "אם לא תשלם לי אלשין עליכם לשלטונות!". במקום לפעול כמו סבו ולשחד אותו, נער בו הצדיק ואמר לו: "תסתלק מכאן, אם לא תפסיק עם ההלשנות שלך אמסור אותך אני למלכות על סחיטת כספים. אני יודע טוב־טוב שאתה סוחט כסף ואמסור אותך למלכות".

הגוי הלך, וכעבור זמן מה הופיע שוב עם אקדח טעון ואמר לרבי: "או שאתה מגייר אותי, או שאני יורה בעצמי. חיי כגוי אינם חיים". מיד שלח אותו הצדיק לברוד, מחוץ למדינה, ואמר לו: "ברח מכאן כמה שיותר מהר, ושם יגיירו אותך. כאן אתה לא יכול להתגייר". באמת כך עשה אותו גוי, ברח לברוד ושם התגייר. בברוד הוא חי כיהודי פשוט, והיה מחלק מגדנות לילדים קטנים בבית כנסת כדי שיענו "אמן יהא שמיה רבא".

הרבי מהר"ש, בשנותיו הראשונות כרבי, היה נוסע לכמה מצדיקי הדור כרבי חיים מצאנז ורבי דוד משה מטשורטקוב. פעם אחת, באחת מנסיעותיו, עבר בדרכו דרך ברוד, שם היה גר אותו גר צדק. כשפגש אותו, הזמין אותו הצדיק לבוא איתו לרבי אליו הוא נוסע. בתגובה, נפל גר הצדק והשתטח על הארץ, כשהוא מתחיל לבכות — "איך אני יכול לכפר על מה שהצקתי ליהודים?". הרבי מהר"ש הרגיע אותו ואמר לו: "קום, כבר התקבלה תשובתך". קם הגר ונסע יחד עם המהר"ש.

כדי להשלים את התמונה הנוצרת מהסיפור, נפתח באמרה של רבי שמואל מסלונים: "ישנם בפטרבורג הבירה אנשים, המבלים את כל הלילה

נערך ע"י יהודה הס.

בהתייעצות כיצד להרע ליהודים. אם היו יודעים שבמקום רחוק מהם ישנו יהודי צנום המבטל את כל גזרותיהם, היו מאבדים עצמם לדעת"... כנראה שלמהר"ש היתה יכולת, להמאיס על הגוי השונא את חייו. אך כאן בסיפור שלנו, מסתבר שהיה זה גוי עם ניצוץ של קדושה — שכאשר מאס בחייו כגוי, רצה מייד להתגייר ולהפוך ליהודי.

ומעניין — בניגוד למקובל בדרך כלל, הרבי לא דחה אותו או המליץ לו לשמור שבע מצוות ולהישאר "בן נח". הרבי זיהה נכונה, כי המהפך שעבר הגר היה מוחלט — חיים כגוי, גם אם ישר ומקיים מצוות, כבר אינם מעניינים אותו כלל. זהו ניצוץ של מה שאנו מכנים "המהפכה הרביעית", בה יתקבצו אל עם ישראל כל הניצוצות הנידחים. כך יתקיים בהם "אז אהפֹך אל עמים שפה ברורה, לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד".

בדומה לכך מסופר על מורנו הבעל־שם־טוב כאשר שבת בעיר הומיל:

ביום ראשון עזב הבעש"ט את העיר, ובדרך יציאתו עמדו שלשה שקצים פולניים שהחלו לשחוק ממנו וגם השליכו עליו אבנים. אחד מהם צחק יותר מחבריו, וגם קרא לעומת הבעש"ט דברי זלזול בפולנית: "אוי טָען זִידַא בראָדַא יאַק אוצאַפּאַ" [זקנו של היהודי הזה הוא כזקן התיש].

ירד הבעש"ט מן העגלה, ניגש לאותו ערל, היכה בכתפו ואמר לו בלשון פולין: "בענדז זידם!" [הֱיֵה יהודי]. חזר הבעש"ט לעגלה והמשיך בדרכו. אותו שקץ רדף אחרי העגלה ולא השיגה עד שהגיעו לכפר אסאבין (המרוחק כעשרה קילומטר מהומיל). נפל הערל לרגלי הבעש"ט והתחנן לפניו שיכרתו את בשר ערלתו. ושם בכפר מלו אותו כדת וכדין.

כל עוד יכול העולם הגויי לסבול את חייו הנוכחיים, לא יוכל להיפתח לדבר שונה לחלוטין. הוא יסכים, אולי, לתבל את חייו ברוחניות יהודית, ואפילו למאבק כוחות בו לעיתים הוא מנוצח ולעיתים מנצח, אך לא למהפך ממהות למהות. אך היום, כפי שאמר הרבי מליובאוויטש, "עשו מוכן לגאולה" — ורבים כבר חשים את חוסר הטעם שבחיים נטולי אלוקות.

על כך נאמר לישראל — וליהודים שלעתיד, הניצוצות הבאים להסתפח בנחלת ה' — "והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים": כאשר ה' חפץ לגאול אותנו, ראשית הוא מסיר את "סבלות מצרים", הכח לסבול את מיצרי הגלות. כאשר זוכים לכך, מתקיים גם "והצלתי אתכם מעבדתם".



מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

חב"ד או ברסלב?

עברתי גיור רפורמי כשעוד לא הכרתי טוב את היהדות ועכשיו אני נמצא בתהליך גיור אורתודוקסי תוך כדי לימוד בישיבה בניו־יורק. במהלך השנים נחשפתי לתורתו של רבי נחמן מברסלב ומאד התחברתי אליה, הרגשתי שהיא ממש הצילה אותי כשהייתי בנקודת השפל הכי גדולה שלי בחיים. היום אני עדיין נמשך לתורת ברסלב, אבל גם מאד מתחבר ללימוד של הרב ולתורת חב"ד. האם יש לרב עצה באיזה כיוון עליי להתמקד בעבודת ה'?

מענה:

ראשית כל, איחולים וברכה שבעזה"י תעבור בקרוב את הגיור כהלכה בשמחה ובטוב לבב ותזכה להיות יהודי טוב התורם את תרומתו לעם ישראל ולעולם כולו — לזרז את ביאת גואל צדק במהרה בימינו.

שיטת חסידות ברסלב ושיטת חסידות חב"ד שתיהן יסודתן בהררי קדש ועל ידי שתיהן אפשר להתקרב לה' יתברך. חסידות ברסלב עוסקת בעיקר בתיקון נפש האדם ובתובנות עמוקות בנוגע לכל מדה ומדה בנפש — מהם הדברים המשפיעים על המדה ומעלים או מורידים אותה כו'. חסידות חב"ד לעומתה שואפת בעיקר לביטול היש (האגו המנופח) של האדם בכלל, שלא יהיה שקוע בעצמו, גם לא בתיקון עצמו (עבודה המכונה "אליבא דנפשיה"), אלא שיצא מה'אני' שלו ויהיה מרוכז בעיקר בידיעת גדולת ה' והשגחתו הפרטית על כל יצוריו (מתוך האמונה הטהורה שהיהודי יורש מאברהם אבינו הוא מקבל את היכולת לדעת את ה' לפי כחו, כמו שכותב הרמב"ם בתחלת ובסוף היד החזקה, "כל חדא וחדא לפום שיעורא דיליה") ובקיום שליחותו בעולם להיטיב (בגשמיות וברוחניות) עם כל באי עולם כדי לזרז את גאולת העולם.

מצפה לשמוע ממך בשורות טובות.

אורות מקברי צדיקים וסדר לימוד חסידות

ב"ה השתתפתי בנסיעה של החברים לקברי צדיקים ומאד נהניתי, אך מאז ששבנו שמתי לב שירד לי הרבה מהחשק ללמוד בעיון מאמרי חסידות ארוכים, ועלה לי מאד החשק לקרוא סיפורי צדיקים, ללמוד תורות קצרות ולנגן. מצד אחד אני נהנה מהענין, אך מצד שני אני לא בטוח שרצון זה מגיע ממקום מבורר.

בנוסף, ראיתי במדור 'מענות ותשובות' בגליון פרשת בשלח שהרב מנה רשימת ספרי חסידות עבור מי שרוצה להתחיל ללמוד חסידות, הרשימה הזאת עשתה לי חשק גם להתחיל ללמוד חסידות באופן יסודי, אבל אני מתקשה למצוא לזה זמן [ובטח לאור הרצון שלי להוסיף לרשימה זו גם ספרים של הרב ועוד, וכל זה מלבד הרבה ספרים בנִגלה שהייתי מאד רוצה ללמוד].

אודה לעצת הרב בשני העניינים.

מענה:

ב'נחיתה' מהנסיעה מאד טבעי לרצות לקרוא הרבה סיפורי צדיקים ולנגן, זה טוב מאד. אבל בעזה"י במהרה תחזור ל'מוחין' הקבועים שלך ללמוד וללמד סוגיות בעיון (כנהוג בחב"ד וגם בפשיסחא. כדאי שתקרא סיפורים על צדיקים אלה, שעיקר עבודת ה' הפנימית שלהם היתה דוקא הלימוד

בעיון). כל החיים הם ב'דפק' של 'רצוא ושוב', 'מטי ולא מטי', סוד "אז תשמח בתולה במחול" כפי שמסביר הבעל שם טוב [ראה כש"ט הוספות נג ובציונים שם]. מי שיודע לרקוד את מחול הצדיקים, ועמך כלם צדיקים — הכל מחול לו!

כאשר דברנו על היקף בסיסי של ספרי חב"ד הכוונה היתה ברורה שזו תכנית של כמה וכמה שנים, וק"ו לגבי כל שאר הספרים שיש תשוקה ללמוד אותם — אין בזה 'נחלה מבוהלת'.

ברכת הרב להשקת תכנית 'קהילות לומדות' במכללת 'תורת הנפש'

לכבוד הצוות המבורך של 'תורת הנפש' שלנו,

קבלתי את הבשורה הטובה על התכנית החדשה של 'קהילות לומדות' ובעזרת ה' יתקיים בכם ובנו "יפוצו מעינותיך חוצה" ו"בשם ה' נעשה ונצליח", ונזכה לגדול ממעגלים של עשרות־מאות־אלפים, למעגלים הרבה יותר רחבים, של עשרות אלפים, מאות אלפים ובע"ה גם מליונים של אנשים ברחבי תבל שצמאים היום לדעת אלקים — רפואת הנפש האמתית והנצחית.

אירוע ההשקה יתקיים לקראת ט"ו בשבט — ראש השנה לאילן. האילן הוא עץ החיים. המשל העיקרי בתורה לאדם הוא העץ — "האדם הוא עץ השדה" ["**עץ השדה**" = **דעת** — "אתה חונן לאדם דעת" היינו עיקר מעלת האדם על הבהמה]. ביום השלישי למעשה בראשית, בו נברא הצומח [כשהמובחר בצומח הוא העצים], כתוב פעמיים "כי טוב", והיינו "טוב לשמים וטוב לבריות", וכשם שדורשים טוב לבריות ניתן לדרוש גם טוב לבריאות [הנפש]. היום היחיד הנוסף בו כתוב פעמיים "טוב" הוא היום הששי, יום בריאת האדם, "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". [מקום התפארת ומקום היסוד, ש"גופא ובריתא חשבינן חד"]. אם כן, יש כאן הקש ברור במעשה בראשית בין האדם והעץ, "כי האדם עץ השדה".

עץ זקוק להשקיה וטיפוח. ה' ברא את האדם ושם אותו בגן עדן "לעבדה ולשמרה", ופרשו חז"ל בזוהר הקדוש "'לעבדה' ברמ"ח מצוות עשה 'ולשמרה' בשס"ה מצוות לא תעשה". אך ע"ד הפשט י"ל, כשם ש"נהר יוצא מעדן להשקות את הגן", כך צריך גם גנן להשקות את הגן. הגנן הוא **אדם**, ר"ת **א**דם־**ד**וד־**מ**שיח, ועיקר תפקידו של הגנן הוא להשקות את הגן [והיינו"לעבדה ולשמרה" ע"פ הפשט]. אפשר לומר שזהו בדיוק התפקיד שלנו ב'תורת הנפש' — הגן הוא נשמות ישראל וכל הניצוצות הקדושים המפוזרים בארבע כנפות תבל ואותו יש להשקות במי התורה, להשקות במי החסידות, להשקות עם השראת כל צדיקי האמת, במיוחד צדיקי הדורות האחרונים — החל מהבעל שם טוב והלאה — שלהם היתה התובנה האמתית כיצד להצמיח ולגדל את העץ־האדם שיתן ריבוי פירות מתוקים. ביום ראש השנה לאילן, גובר מזלו של עץ החיים, ועל כן ראוי ונכון לייסד את המפעל החדש והחשוב הזה סמוך ונראה ליום זה.

בהצלחה רבה ומופלגה.

לפרטים על התכנית החדשה במכללת 'תורת הנפש':
torathanefesh.org | 02-5662323

מזמור לתודה

מִזְמוֹר לְתוֹדָה הָרִיעוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ...

שני פירושי תודה

יסוד היסודות בתיקון המדות הוא לדעת להודות — מתוך הכרת הטוב, לא להיות כפוי טובה, הן כלפי הקב"ה והן לכל מי שעשה לי טובה (כמבואר בכל ספרי המוסר והחסידות[א]) — תיקון מדת ההוד[ב]. ההוד היא אחת מעשר הספירות הקדושות — צינור של אור וכח, אנרגיה אלקית — וככל שהאדם מודה לה' על כל טובותיו כך נמשך שפע טובה וברכה לעולם. לכן סדר היום מתחיל בהודאה: מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיָּם שֶׁהֶחֱזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחֶמְלָה רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ.

משמעות נוספת למושגים הוד ותודה היא להודות על חטא, להתוודות, "תן תודה"[ג]. זהו התיקון היסודי לכל חטא ופגם (הן בין אדם למקום והן בין אדם לחברו) — להודות על החטא (לא 'לטייח' ולהצטדק), להתוודות עליו[ד], לעשות תשובה ולבקש סליחה.

יש קשר פנימי בין שני פירושי ההוד, הודאה על הטוב והודאה על חטא. מתוך ההודאה בחטא, ההכרה בחסרון שלי ובכך ש"לא מגיע לי כלום" (שהרי "מה יצדק אנוש עם אל ומה יזכה ילוד אשה"[ה]) — אני מלא הודאה על כל הטובה הבאה אלי בחסד חנם ("טובתי בל עליך"[ו]). לכן נוסח ההודאה על נס הוא "ברוך אתה ה'... הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב"[ז] (נ"א שגמלני טוב[ח]) — האדם חייב להרגיש עצמו 'חייב' (חייב בדין), מודה בהכנעה, וממילא הטובה אינה מגיעה לו ואז התודה־הודאה היא אמתית ומלאה.

האות **דל"ת** אומרת **דע** ל**ומר** **ת**ודה (באלף־בית המיוסד על **אמת־למד־פיך**[ט]). והנה משמעות האות דל"ת היא "דלית לה מגרמה כלום"[י]

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב שבט תשפ"ה.

א ראה למשל אמונות ודעות ג, א. חובת הלבבות שער ג פתיחה. ספר החינוך מצוה לג. עקידת יצחק שער נב. אברבנאל שמות כט, לח.

ב תניא אגה"ק טו "וכן להשתחוות ולהודות לה' אשר מחיה ומהוה את הכל והכל בטל במציאות אצלו וכולא קמיה כלא חשיב וכאין ואפס ממש ואף שאין אנו משיגים איך הוא הכל אפס ממש קמיה אעפי"כ מודים אנחנו בהודאה אמיתית שכן הוא באמת לאמיתו ובכלל זה ג"כ להודות לה' על כל הטובות אשר גמלנו ולא להיות כפוי טובה ח"ו ובכלל זה להודות על כל שבחיו ומדותיו ופעולותיו באצי' ובריאות עליונים ותחתונים שהם משובחים עד אין תכלית [נ"א חקר] ונאים וראוים אליו ית' וית' והוא מלשון הוד והדר".

ג לפי יהושע ז, יט.

ד רמב"ם הלכות תשובה פ"א ה"א.

ה איוב כה, ד.

ו תהלים טז, ב. רש"י "טובות שאתה עושה לי לא עליך הם לגמלני כי לא בצדקתי אתה מטיב לי".

ז טור ושו"ע או"ח ריט. וראה בית יוסף שם ד"ה מאי מברך.

ח נוסח אדמו"ר הזקן. וראה שלחן מנחם או"ח סי' קכז. פסקי תשובות ריט הערה 59.

ט מדרש אותיות דרבי עקיבא. האלף־בית הזה מוסבר בחוברת **אמת למד פיך**.

י ע"פ זהר ח"א קפא, א.

(ספירת המלכות, שאין לה אור עצמי משלה אלא מה שמקבלת מהמדות מעליה, תכונת המקבל שאין לו אלא מה שהמשפיע נותן). אלו שני הפירושים של תודה — מתוך ההכרה שאין לי מעצמי כלום אני יודע לומר תודה. התפלה בכלל היא סוד המלכות "דלית לה מגרמה כלום", והביטוי של ההודאה הוא מציאות המלכות בספירת ההוד, "איהי בהוד"[יא].

תודה בבית המקדש

יש קשר עצמי בין ההודאה לבית המקדש. "כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינו בטל, כל התפלות בטלות ההודאה אינה בטלה"[יב] — כאשר יבנה בית המקדש השלישי והנצחי, במהרה בימינו, יהיה לבסוף רק קרבן תודה, יתברר ויתגלה שעיקר המטרה של בית המקדש היא לבוא למקום שמרגישים את נוכחות הקב"ה ואומרים לו תודה מכל הלב. לכן "ההוד זה בית המקדש"[יג] — כי עיקרו של המקדש הוא הוד והודאה (וכן ביעוד "כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים"[יד] — עיקר בית המקדש הוא תפלה־תודה).

ההודאה האמתית היא מ"**קָרֵב אִישׁ וְלֵב עָמֹק**"[טו], ביטוי השוה בגימטריא **בית המקדש**[טז]. ההודאה האמתית היא "מקרב איש" היינו הקרביים (מערכת העיכול), החלק התחתון של הגוף, המקביל לרובד 'המוטבע' בנפש[יז], "ולב עמוק" היינו רובד 'המורגש' בנפש.

פנימיות עבודת הקרבנות היא שהאדם מקרב־מקריב את עצמו לה', במיוחד בקרבן תודה ובהודאה לה' "מקרב איש" (לשון קרבן, לא קרבן בו האדם מת ח"ו, "כִּי לֹא שְׁאוֹל תּוֹדֶךָּ מָוֶת יְהַלְלֶךָּ... חַי חַי הוּא יוֹדְךָ כָּמוֹנִי הַיּוֹם"[יח]). מכל זה מובן שכאשר האדם אומר תודה (הן לאדם אחר והן לקב"ה) עליו להתבונן שבכך הוא תורם את חלקו לבניין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו.

שבח־בקשה־הודאה

תפלה בכלל היא בקשה, אך בפרט התפלה מורכבת מסדר של שבח־בקשה־הודיה, כדברי הרמב"ם: "חיוב מצוה זו כך הוא שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא [שלש ברכות ראשונות של תפלת עמידה] ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה [י"ב ברכות אמצעיות, ועם ברכת 'ולמלשינים' י"ג ברכות] ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו"[יט].

גם השבח נובע ממדת ההוד, הודאה על מדותיו ומעשיו המופלאים של ה'[כ], וההודאה לבסוף היא על הטובה המגיעה אל האדם עצמו ("הטובה שהשפיע לו"). ההודאה בתחלה היא בסוד "מעשה בראשית" — שבח על מעשי ה' הנפלאים הנובעים ממדותיו יתברך ("הגדול הגבור והנורא", חסד־גבורה־תפארת, כללות ו' קצוות כנגד ששת ימי בראשית). ההודאה בסוף היא בטול האדם המתפלל לה' יתברך, מתוך הכרה פנימית שה' "גומל לחייבים טובות", בחינת אור חוזר (החוזר לקדמותו ממש, מעל למקור האור הישר) — בסוד "מעשה מרכבה"

יא ע"פ תקו"ז כח, ב.

יב ויקרא רבה ט, ז. וכיו"ב בשוחר טוב תהלים ק. ופירש הרד"ק תהלים ק, ד "רצה לומר כי התפלות בטלות שלא יצטרכו לשאול צורכי העולם הזה, כי בטובה גדולה יהיו כל הימים, ואין להם אלא שבח והודאה לאל, וכן לא יהיו חוטאים שיצטרכו לקרבן חטאת ואשם". בקרבנות חטאת ואשם יש תודה במשמעות של וידוי, אך לעתיד לבוא תשאר רק התודה־הודאה.

יג ברכות נח, א.

יד ישעיה נו, ז.

טו תהלים סד, ז.

טז **בית המקדש** = 613 ועוד 248, כלומר **רמח** (מצות עשה) ועוד **ששה** (לא תעשה) ועוד **רמח**, היינו יד שמאל בתוך יד ימין מכאן ויד ימין מכאן, "**סור מרע**" (24 ברבוע) בתוך "**עשה טוב עשה טוב**" (28 ברבוע).

יז הקרב־קרביים היינו הבטן, כמו הביטוי 'סברת בטן' ("סברת כרס" בלשון הפוסקים).

יח ישעיה לח, יח־יט.

יט הלכות תפלה פ"א ה"ב.

כ כמבואר בדברי אדה"ז לעיל הערה ב.

(כמו האבות שהיו בטלים לה' כל ימי חייהם, "האבות הם המרכבה"[כא], מתוך הכרת הטוב).

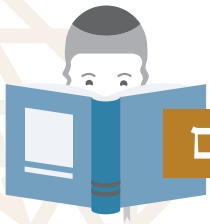
הבקשה בתפלה ("שואל צרכיו") היא מתוך תחושת חוסר ומצוקה ("תפלה לעני"[כב]). התפלה־עבודה בכלל שייכת לקו־שמאל (במדת היראה של יצחק אבינו, **יצחק רבקה** = **תפלה**), כאשר אני מבקש מה' לדחות את החוסר ("שמאל דוחה"[כג]). אולם ההודאה בתחלה ובסוף שייכת ליד ימין, "ימין מקרבת"[כג], כאשר האדם מודה על כל הטוב הנשפע לעולם, "עולם חסד יבנה"[כד]. נמצא שסדר התפלה הוא **ימין־שמאל־ימין**[כה], ראשי תבות **ישי** אביו של דוד מלך ישראל חי וקים האומר "ואני תפלה"[כו] ומלא הודאה לה' בכל עת ושעה. **ישי** ר"ת "**יחד שבטי ישראל**"[כז], ויש לדרוש: "יחד" היינו בחינת ימין הראשונה, ברכות השבח; "שבטי" היינו י"ב הבקשות הפנימיות בתפלה כנגד י"ב השבטים; "ישראל" כנגד ברכות ההודאה (המסתיימות "המברך את עמו ישראל בשלום"), בחינת ימין השניה, "יחד ישראל" היינו אחדות כל הנשמות, כולם שוים ומאוחדים כאחד ממש במדת ההוד.

שיבנה בית המקדש

בסוף תפלת עמידה, אחרי שלמות ההודאה, אנו אומרים: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ.

יש להבין את סמיכות הבקשות של מקדש ותורה. אכן, אותיות רי"ש דל"ת מתחלפות[כח] וממילא יש קשר בין **תורה** ל**תודה**, והרי התבאר כי עיקר ענינו של בית המקדש הוא להקריב תודה לה' (ואותיות **דר** היינו "**דיר**ה בתחתונים" בבית המקדש). אם כן, בזכות אמירת תודה, כשאנו בונים בתודה שלנו את בית המקדש, "שיבנה בית המקדש", זוכים לתורה, "ותן חלקנו בתורתך".

כא בראשית רבה מז, ו.
כב תהלים קב, א.
כג סוטה מז, א.
כד תהלים פט, ג.
כה כמבואר לעיל הערה טו לפי חכמת החשבון.
כו תהלים קט, ד.
כז דברים לג, ה.
כח ראה מאמר באתי לגני פ"ו, וש"נ.



אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַמָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים

"...וְהְיִיתֶם לִי סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ. וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ...".

שְׁנֵי פְּסוּקִים קְצָרִים שֶׁאוֹמְרִים הַכֹּל! עוֹד לִפְנֵי שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים לְמַרְגְּלוֹת הַר סִינַי, עוֹד לִפְנֵי שֶׁאֲנַחְנוּ מְקַבְּלִים אֶת הַתּוֹרָה בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים. לִפְנֵי הַכֹּל. ה' יִתְבָּרַךְ טוֹרֵחַ וּמַדְגִּישׁ, שֶׁלַּתּוֹרָה שֶׁהוּא עוֹמֵד לְהוֹרִיד יֵשׁ כְּתֹבֶת מְיֻחֶדֶת — **עַם יִשְׂרָאֵל!**

ה', בַּתּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל

אִם וְכַאֲשֶׁר יָבוֹא מֹשֶׁה וְיִשְׁאַל אוֹתִי אֶת הַשְּׁאֵלָה הַבָּאָה: מִי יוֹתֵר חָשׁוּב, אַתָּה אוֹ הַתּוֹרָה? הַתְּשׁוּבָה תִּהְיֶה כַּמּוּבָן בְּרוּרָה — הַתּוֹרָה! מָה הַשְּׁאֵלָה?.. הַתּוֹרָה בָּאָה לְהוֹרוֹת לִי אֶת הַדֶּרֶךְ וּלְתַקֵּן אוֹתִי. לֹא רַק אוֹתִי, הִיא בָּאָה כְּדֵי לְהָאִיר אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. הִיא קְדוֹשָׁה וּשְׁמִימִית וַאֲנַחְנוּ בְּסַךְ הַכֹּל בְּרוּאֵי בָּשָׂר־וָדָם קְרוּצֵי חֹמֶר. אֶצְלִי קַיָּמִים רְצוֹנוֹת לֹא טוֹבִים וּבַתּוֹרָה אֶמְצָא אֶת הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה לְטַפֵּל בָּהֶם. לְדֻגְמָה: אִם יֵשׁ לִי חֵשֶׁק לְדַבֵּר דִּבּוּר שֶׁעָלוּל לִפְגֹּעַ בֶּחָבֵר שֶׁלִּי — תָּבוֹא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְתַדְרִיךְ אוֹתִי מָתַי וְכֵיצַד לְהִמָּנַע מִלָּשׁוֹן הָרַע וּלְהוֹצִיא בְּמְקוֹמָם מִפִּי רַק דְּבָרִים טוֹבִים. אִם אֶרְצֶה לֶאֱכֹל מַאֲכָל שֶׁאֵינוֹ בְּכַשְׁרוּת מְהֻדֶּרֶת תָּבוֹא הַתּוֹרָה וּתְלַמֵּד אוֹתִי לִבְחֹר אֶת הַהִדּוּרִים הַטּוֹבִים בְּיוֹתֵר, כְּדֵי שֶׁאַכְנִיס לְפִי רַק אֶת הַמֻּבְחָרִים שֶׁבַּמַּאֲכָלִים. הַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת לִי וְלֹא אֲנִי לָהּ, וְזֶה סִימָן מֻבְהָק לְכָךְ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא מֵעָלַי.

בְּסֵפֶר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ נֶאֱמַר שֶׁהַקֶּשֶׁר שֶׁל יִשְׂרָאֵל עִם ה' עוֹבֵר דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה — "יִשְׂרָאֵל [נִקְשָׁרִים] בְּאוֹרַיְתָא וְאוֹרַיְתָא [נִקְשֶׁרֶת] בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא". כְּלוֹמַר, ה' יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ נִתְפָּס, הוּא קָדוֹשׁ לְגַמְרֵי, וְלָכֵן הַדֶּרֶךְ שֶׁלִּי לֶאֱחֹז בּוֹ חַיֶּבֶת לַעֲבֹר דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה — אֶתְנַהֵג לְפִי הוֹרָאוֹתֶיהָ, אֶלְמַד וְאֶהְגֶּה בָּהּ. לַמְרוֹת שֶׁה' אֵינוֹ נִתְפָּס בַּחוּשִׁים הָרְגִילִים שֶׁלִּי, בְּכָל זֹאת הוּא 'הִכְנִיס' אֶת עַצְמוֹ בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. בְּאֶמְצָעוּת הַלִּמּוּד

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

בַּתּוֹרָה אֲנִי יָכוֹל וּמְסֻגָּל לִדְבֹּק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ.

לְפִי זֶה, נָכוֹן יִהְיֶה לוֹמַר שֶׁהַתּוֹרָה הִיא מְמֻצָּע שֶׁתַּפְקִידוֹ הוּא לְחַבֵּר בֵּינֵינוּ לְבֵין ה' יִתְבָּרֵךְ. מִצַּד אֶחָד הִיא 'אַחוּזָה' בּוֹ וּמִן הַצַּד הַשֵּׁנִי אוֹחֲזִים בָּהּ אָנוּ.

סוֹד הַקֶּשֶׁר הַשְּׁלִישִׁי

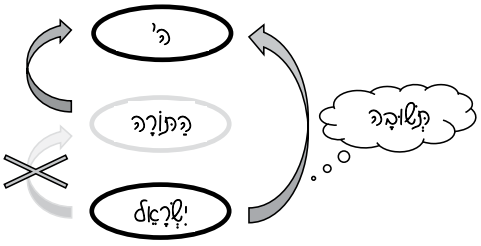
אִם נְדַיֵּק בְּאוֹתוֹ מִשְׁפָּט שֶׁהֵבֵאנוּ מִסֵּפֶר הַזֹּהַר נַבְחִין בְּמַשֶּׁהוּ לֹא בָּרוּר. הַמִּשְׁפָּט הַמְדֻיָּק וְהַמָּלֵא הוּא "תְּלַת קִשְׁרִין מִתְקַשְׁרָאן דָּא בְּדָא [=שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים מִתְקַשְׁרִים זֶה בָּזֶה]". אָז אֲנִי מֵבִין שֶׁהַשְּׁלֹשָׁה הֵם אֲנַחְנוּ, הַתּוֹרָה וַה', אֲבָל מָה הַכַּוָּנָה שֶׁיֵּשׁ שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁמִּתְקַשְׁרִים? הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּנוּ עִם הַתּוֹרָה הוּא הַקֶּשֶׁר הָרִאשׁוֹן; הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַתּוֹרָה עִם ה' הוּא הַקֶּשֶׁר הַשֵּׁנִי. אֵיפֹה כָּאן הַקֶּשֶׁר הַשְּׁלִישִׁי?

בַּנִּרְאֶה שֶׁיֵּשׁ עוֹד סוּג שֶׁל חִבּוּר סוֹדִי. זֶהוּ הַקֶּשֶׁר הַשְּׁלִישִׁי, וְהוּא שָׁמוּר לְמֻקְרִים מְיֻחָדִים. מָה קוֹרֶה כַּאֲשֶׁר יְהוּדִי, לֹא עָלֵינוּ, עוֹבֵר עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה? זֶה יָכוֹל לִקְרוֹת לוֹ בְּטָעוּת, בְּשׁוֹגֵג, אֲבָל גַּם יָכוֹל לִהְיוֹת חֻלְיָה בְּכַוָּנָה תְּחִלָּה, בְּמֵזִיד. כַּאֲשֶׁר יְהוּדִי עָבַר עַל רְצוֹן ה' וּפָעַל כְּנֶגֶד מָה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה — הוּא נִתֵּק לְמַעֲשֶׂה אֶת הַקֶּשֶׁר הָרָגִיל שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִם ה'. הֶגְיוֹנִי, אֵיךְ אֶפְשָׁר לִהְיוֹת מְחֻבָּר לְמַשֶּׁהוּ שֶׁפָּעַלְתָּ בְּדִיּוּק הַהֶפֶךְ מִמֶּנּוּ?

הַאִם מַשְׁמָעוּת הַדָּבָר הִיא שֶׁלְּאוֹתוֹ יְהוּדִי כְּבָר אֵין קֶשֶׁר עִם ה'?! חָס וְחָלִילָה!

כָּאן נִכְנַס לַתְּמוּנָה קֶשֶׁר שְׁלִישִׁי, יָשִׁיר. אוֹתוֹ קֶשֶׁר 'עוֹקֵף' כְּבָיָכוֹל אֶת הַתּוֹרָה. הֲרֵי אוֹתוֹ יְהוּדִי עָבַר עַל דְּבָרֶיהָ! אֲבָל הַיְּהוּדִי לֹא מַרְפֶּה. הוּא לֹא מַעֲלֶה בְּדַעְתּוֹ לִהְיוֹת מְנֻתָּק מֵה'! הוּא עוֹלֶה וּמְטַפֵּס יְשִׁירוֹת וּמַגִּיעַ אֶל ה' יִתְבָּרֵךְ בְּעַצְמוֹ! שׁוּם מוֹנֵעַ לֹא יְעַכֵּב אוֹתוֹ. נָכוֹן, הוּא עָבַר עַל כָּל מָה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, אֲבָל הוּא רוֹצֶה לִהְיוֹת מְחֻבָּר, הוּא לֹא רוֹצֶה וְלֹא יָכוֹל לְהִתְנַתֵּק. הַקֶּשֶׁר הַשְּׁלִישִׁי הוּא **קֶשֶׁר הַתְּשׁוּבָה**.

לְפִי חֲשׁוּב הַמַּסְלוּל מֻחְדָּשׁ בְּדֶרֶךְ הַתְּשׁוּבָה נְגַלֶּה אֶת הַצִּיּוּר הַבָּא:



סֵדֶר וְהִתְנַגְּלוּת

מַכִּירִים אֶת חִידַּת הַבֵּיצָה וְהַתַּרְנְגֹלֶת? מִי קָדַם לְמִי? הַתַּרְנְגוֹל הָיָה בִּצְעִירוּתוֹ אֶפְרוֹחַ קָטָן, שֶׁבָּקַע מִתּוֹךְ בֵּיצָה, וְלָכֵן הַבֵּיצָה קָדְמָה לְתַרְנְגֹלֶת. אֲבָל מִי הֵטִיל אֶת אוֹתָהּ בֵּיצָה? תַּרְנְגֹלֶת כַּמּוּבָן! אָז זֶה כְּבָר סִימָן שֶׁהַתַּרְנְגֹלֶת קָדְמָה לַבֵּיצָה, לֹא?

אֵיךְ זֶה קָשׁוּר לַנּוֹשֵׂא שֶׁלָּנוּ? פָּשׁוּט. כִּי גַּם לַתּוֹרָה וְלָנוּ יֵשׁ אֶת אוֹתָהּ חִידָה, מִי קֹדֶם לְמִי: מִצַּד אֶחָד, בַּתְּחִלָּה הִסְבִּרְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא זוֹ שֶׁמְּלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ, וְזֶה סִימָן לְכָךְ שֶׁהִיא מֵעָלֵינוּ וְקוֹדֶמֶת לָנוּ.

אֲבָל מִצַּד שֵׁנִי, בְּמֶיְחָד לְפִי הַצִּיּוּר הַמְּחֻדָּשׁ שֶׁלָּמַדְנוּ, עוֹלָה תְּמוּנָה שׁוֹנָה. כַּאֲשֶׁר אָנוּ פּוֹתְחִים אֶת הַתּוֹרָה וְקוֹרְאִים מִתּוֹכָהּ אָנוּ מְגַלִּים תּוֹפָעָה מְעַנְיֶנֶת. אָנוּ מוֹצְאִים שֶׁהַמִּצְווֹת בָּהּ פּוֹתְחוֹת בְּמִשְׁפָּטִים כְּמוֹ "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" אוֹ "צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". מָה זֶה אוֹמֵר? שֶׁאִם לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם — לֹא הָיָה לְמִי לִכְתֹּב מִצְווֹת אֵלּוּ! אִם אֵין לְמִי לָתֵת אוֹתָהּ — אָז בִּשְׁבִיל מִי הִיא? זֶה אוֹמֵר שֶׁבְּעֶצֶם אֲנַחְנוּ הַתַּכְלִית, הַמַּטָּרָה, וְאֵלּוּ הַתּוֹרָה הִיא הָאֶמְצָעִי!

אֶת שְׁאֵלַת הַבֵּיצָה וְהַתַּרְנְגֹלֶת שֶׁלָּנוּ הֵבִיאוּ בְּפָנֵי אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא. זָקֵן אֶחָד בָּא וְהִתְלַבֵּט בְּפָנָיו: "שְׁנֵי דְּבָרִים יֵשׁ בָּעוֹלָם וַאֲנִי אוֹהֲבָם בִּלְבָבִי אַהֲבָה גְּמוּרָה, וְאֵלּוּ הֵן — תּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל. אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה מֵהֶם קֹדֶם". אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא לֹא מְהַסֵּס: "אָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי, דַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם אוֹמְרִים הַתּוֹרָה קָדְמָה... אֲבָל אֲנִי אוֹמֵר יִשְׂרָאֵל קָדְמוּ!".

שֶׁנִּזְכֶּה לְגַלּוֹת אֶת הַקֶּשֶׁר הַשְּׁלִישִׁי וּלְאוֹר הַתְּשׁוּבָה!

שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

יְכִי

יושר. כנות. אמת. אלו הדברים שה' רוצה מאתנו. הנטיה האנושית היא לאמץ את הסיפור המקובל על המציאות, ללכת עם העדר ו'להיות בסדר'. בעולם הדתי, הסיפור המקובל הוא תורת־משה, המוסכמות החברתיות מבוססות על מצוות ומנהגי ישראל ומי שהולך בתלם הוא צדיק גדול...

ובכל זאת, חז"ל מספרים לנו שבעוד משה רבינו שָׁבח את ה' "הגדול הגבור והנורא", באו ירמיהו הנביא ודניאל איש חמודות ואל מול המציאות הקשה שנגלתה לעיניהם הפחיתו בשבחיו של ה' — "מתוך שיודעין בהקב"ה שאמתי הוא לא כזבו בו". הקב"ה "מסכים על האמת ושונא את השקר" והוא מצפה מהאדם לשקף את המציאות שהוא רואה באופן אמתי, בלי לשקר לאחרים וגם בלי לכזב בעצמו.

עבודת ה' פנימית ותיקון עולם כרצון ה' יכולים לבוא רק מתוך מבט מפוכח ואמתי, בלי רמיה־עצמית ובלי הדחקה, ובעקבותיו הקשבה לנקודת־האמת שבלב. כך בעבודת ה' הפרטית וביתר שאת בהנהגה הציבורית. מנהיג הדור צריך לשים לב למוסכמות חיצוניות שהתקבעו, בעוד האותיות הפנימיות פרחו מהן, ולדעת 'לשבור את הלוחות' בשעת הצורך. עליו לרענן מדור־לדור את היהדות בכלל ואת השאיפה לגאולה בפרט, ובכך להנציח, לשכלל ולהשלים את תורת־אמת שקבל מהדורות הקודמים.

בסוגיה המרתקת הזו עוסק השיעור המרכזי השבוע בגליון, שעובר מחיפוש נקודת־האמת שיש בכל פרט (עליה דובר בשבוע שעבר) לאמת מנהיגותית שעומדת בעינים פקוחות מול המציאות ומזהה את הוראת־השעה המתאימה לכל דור.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?
שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052־4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079־9211452 או 02־5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים